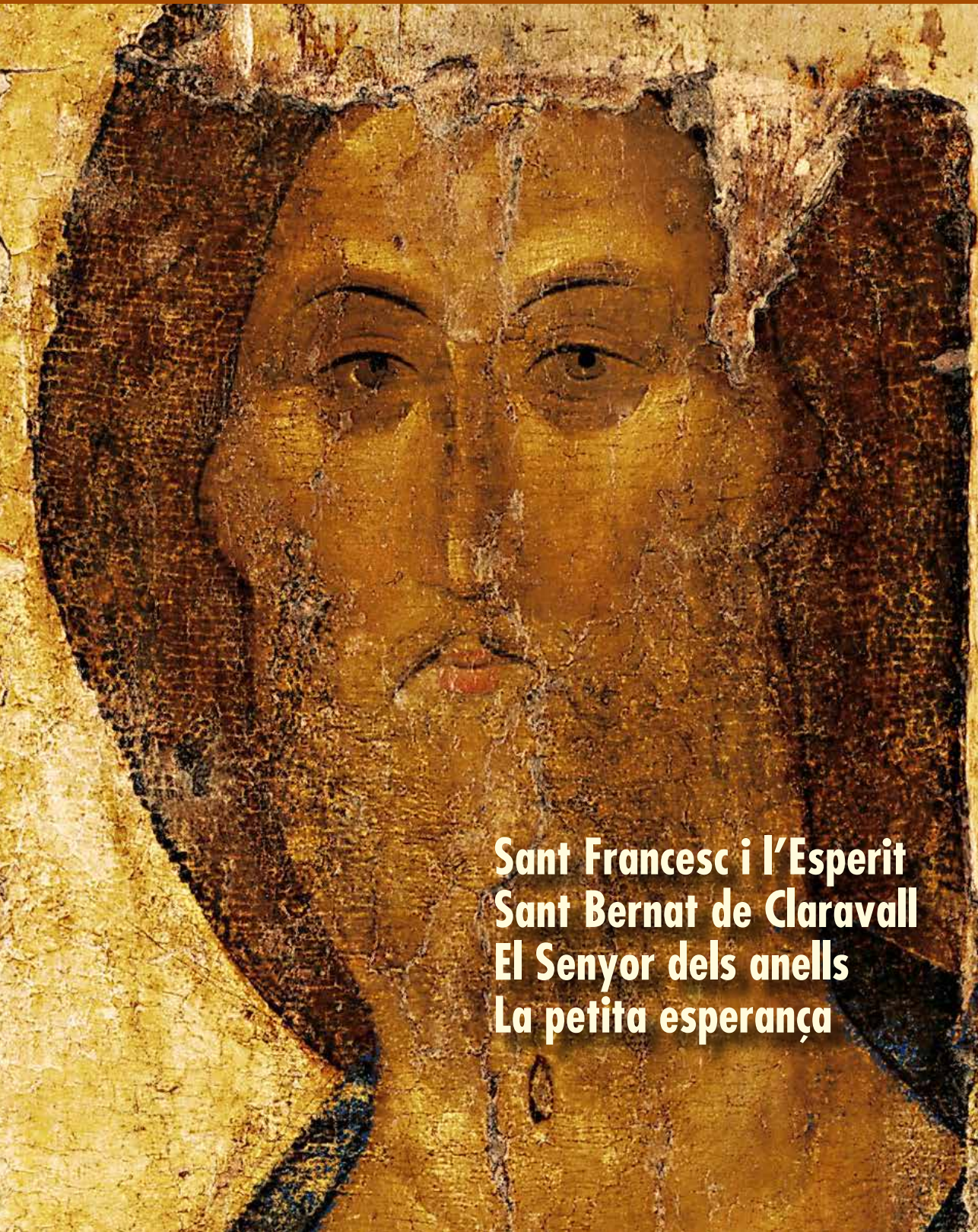

CATALUNYA FRANCISCANA

ANY LVI - NÚM. 265 - SETEMBRE-DESEMBRE DE 2020

Sant Francesc i l'Esperit
Sant Bernat de Claravall
El Senyor dels anells
La petita esperança

Foto coberta:
"Crist Redemptor"
Andrei Rublev, 1410

EDITA:
Caputxins de Catalunya i Balears
www.caputxins.cat

DIRECTOR:
Josep Manuel Vallejo

CONSELL DE REDACCIÓ:
Montse Andreu
Jesús Romero
Marta Palau

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:
Esteve Fornaguera
Avda. Diagonal, 450
08006 Barcelona
Telèfon 934 161 812
conselldeiaics@caputxins.cat

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ:
Normal: 25 €
De suport: 35 € per amunt

Dipòsit legal: B. 8297-59

ÍNDEX

EDITORIAL

ORIENTATS AL FUTUR

Josep Manuel Vallejo 81

ESPAI FRANCISCÀ

Articles

SANT FRANCESC I L'ESPERIT DEL SENYOR

Jacint Duran 82

REDESCOBRIR EL CRIST

Marina Ginebra 90

SANT BERNAT DE CLARAVALL

Llorenç Sagalés 92

JUEUS I JUDAISME EN LA CATEQUESI CRISTIANA DEL PRIMER SEGLE

Frederic Raurell 103

MOSTRA'M EL TEU ROSTRE

Llorenç Sagalés 106

EL TRESOR AMAGAT

Josep Manuel Vallejo 107

LA PETITA ESPERANÇA

Jacint Duran 108

EL SENYOR DELS ANELLS

Genoveva Sacristán 110

ESPAI CENTRAL: RECERCA 77

EL "MEU" MOSSÈN BALLARÍN

Eduard Rey

ESPAI ARTÍSTIC

PREGÀRIA D'UNA JOVE COQUETA

Janusz Korczak 115

LLIBRES

EL COMBATE ESPIRITUAL

118

FRANCISCO AYER Y HOY

118

"HERMANO LEÓN, ESCRIBE"

119

TABOR. EL DÉU AMAGAT EN L'EXPERIÈNCIA

119

FRANCISCANS I SULTANS

120

CONTAGIOSOS

120

EDITORIAL

ORIENTATS AL FUTUR

FRA JOSEP MANUEL

Els humans vivim enfocats al futur. Si no hi ha futur, el present perd sentit, d'aquí la tristor, ensopiment i quasi depressió del nostre temps. El Cristianisme creu en un futur definitiu, joiós, ple, vital, amb la garantia del Senyor Ressuscitat. Per això, el món té sentit i val la pena transformar-se i deixar-se ressuscitar ja aquí, perquè el Regne de Déu ja ha irromput en aquesta terra, tot i que no d'una forma plena i definitiva.

L'esperança en un món futur relativitza el present i evita convertir en tragèdia els dolors i patiments d'aquest món. Malament quan la nostra esperança recolza en coses relatives i enganyoses que ens poden decebre. L'únic fonament sòlid de la nostra esperança és el Senyor Ressuscitat, vivent i actuant, i la nostra resurrecció, en la mesura que estem empeltats a Ell.

SANT FRANCESC I L'ESPERIT DEL SENYOR

FRA JACINT DURAN

En la nostra tradició oral, hi ha una definició de caputxí que diu així: "Els caputxins són un intent fracassat d'organitzar el caos". No sé qui va fer aquesta afirmació però és bastant encertada. La nostra vida, moltes vegades, és l'intent d'organitzar el caos. Un té un projecte, un horari, i sembla que la vida et canviï tot el que tens programat i organitzat. Un caos. Nosaltres fem laudes, sexta, vespres, l'Eucaristia... Intentem organitzar el nostre horari, però no hi ha manera... És un intent fracassat d'organitzar el caos.

Però jo diria, per experiència pròpia, que hi ha dies en què un es pren les coses més a la tremenda que altres. I potser un dia he viscut un caos molt més gros que altres, i malgrat això, me'n vaig al llit amb pau.

Aquesta definició de caputxí no és una definició exclusiva per a nosaltres, sinó que jo diria que és propi de la vida humana. La vida humana és un esforç fracassat d'organitzar el caos que la quotidianitat li va portant. Però voler eliminar el caos és el pitjor caos que pot haver-hi. Fixem-nos que les grans dictadures volen això, que tot estigui molt organitzat.

Hi ha dues temptacions a la vida: o prescindir del caos i organitzar-ho tot, i llavors es fa passar molt malament a tothom, o el "viva la virgen" i deixar-se portar pel caos, que és una manera de desmembrar-se. Per tant, l'única solució és ser caputxí, és a dir: l'intent fracassat d'organitzar el caos.

La Bíblia comença precisament amb aquesta visió. Hi ha el gran caos original (Gn 1,1). ¿I com se supera o es conté? No es conté ni se supera. ¿Com aquell caos

arriba a ser matèria de la creació de Déu? Per dues coses, primer perquè segons el llibre del Gènesi, l'Esperit aleteja sobre les aigües. I després per la Paraula: "I Déu digué... i fou així".

Això no treu el caos. És l'intent fracassat d'organitzar el caos. ¿I per què ha de ser fracassat? Perquè a la vida sempre va rebrotant el caos, però no ens podem deixar portar per ell, ni el podem contenir perquè acabaríem sense vida.

Això és el que voldria demanar a sant Francesc. Com en la vida i la realitat, que són caòtiques, quins elements va utilitzar ell per no caure en el caos simple i pur. A Sant Francesc, moltes vegades el pinten com a no racional, com algú que es deixa portar pels sentiments. Així no és sant Francesc, ni tampoc és una persona rígida. ¿Què utilitza per fer que el caos sigui creatiu, que es pugui crear a partir del caos? Això li voldria preguntar avui a sant Francesc.

Hem de fer un esforç de superar la imatge pueril de sant Francesc. Fra Jesús Torrecilla, en una conferència a la Facultat de Teologia, deia que sant Francesc era un pensador, algú que escrivia i pensava el que deia, que intentava dir coses. Les paraules de sant Francesc són molt pensades i equilibrades.

Habitació i sojorn

El primer punt per preguntar quina és la manera en què aquest caos pugui esdevenir creació, és la idea de "l'habitació i el sojorn". Estem en el capítol 22 de la Regla no Butllada. Aquest text és entorn de l'any 1219, quan sant Francesc se'n va a veure

el soldà d'Egipte, i és gairebé una espècie de testament. Vol dir coses essencials. En el verset 25 i següents diu: "Per això, germans tots, guardem-nos molt que sota l'aparença d'una compensació, o d'una activitat o bé d'un ajut perdem i allunyem del Senyor la nostra ànima i el cor". El problema és aquest. El problema és com es pot viure l'atzarosa vida caòtica i fer-ne una cosa que agradi a Déu? És donar-li sojorn, fer de nosaltres un estatge i un sojorn de l'Esperit del Senyor. Doncs donant-li sojorn, fent de nosaltres un estatge i un sojorn de l'Esperit del Senyor. No allunyant el Senyor del nostre cor. I continua:

"Prego, en canvi, en la santa caritat que és Déu, a tots els frares, tant ministres com els altres, que, apartat tot impediment i posposada tota cura i sol·licitud, de la millor manera que puguin mirin de servir, estimar, honorar i adorar el Senyor Déu amb cor net i ànima pura, cosa que ell cerca per damunt de tot. I fem sempre en nosaltres un estatge i un sojorn per a ell que és el Senyor Déu totpoderós, Pare, Fill i Esperit Sant".

En el caos de la vida normal, la nostra vida deixarà de ser una Torre de Babel i esdevindrà una Pentecosta, no quan jo m'hi esforci sinó quan deixi que el Senyor habiti en mi. Fer de mi un estatge i un sojorn. Això és el més important. Fixem-nos que diu: Pare, Fill i Esperit Sant. I moltes vegades en sant Francesc no es podrà separar l'Esperit Sant de les altres dues persones, perquè ell sempre parla de la Trinitat, de la inhabitació de la santa Trinitat en nosaltres.

¿I com puc fer jo una estada i un sojorn en mi? Ho diu una mica abans. La manera d'obrir-me a la presència de l'Esperit, de fer de mi un estatge i un sojorn, és a través de la Paraula de Déu. Diu en el verset 9:

"Ara, però, després que hem abandonat el món, no hem de fer res més sinó seguir la voluntat del Senyor i plaure-li. Guar-

dem-nos molt d'ésser la terra que hi ha vora el camí, o bé la rocosa o bé la plena d'espines, com diu el Senyor en l'Evangeli: la llavor és la Paraula de Déu”.

La Paraula, per a sant Francesc, és eficaç. Amb la Paraula es consagra el cos i la sang de Jesucrist. I amb la Paraula s'infon l'Esperit Sant. Per tant, ¿quina és la manera amb què puc donar habitatge al Pare, al Fill i a l'Esperit Sant? A través de la Paraula. I com? Aprenent-la de memòria. No tenint pressa en llegir-la. No buscant llargs textos. Celano diu de sant Francesc que “havia suplert els llibres per la memòria”. I, al final de la seva vida, diu: “No em llegiu l'evangeli, ja el sé”. Té l'ofici de Passió, una sèrie de textos un darrere de l'altre que diu de memòria. Aprendre la Paraula de memòria és la forma més simple de fer present Déu en el meu cor.

Hi ha un moment determinat en la vida de sant Francesc, després d'aquest procés de llegir la Paraula, de recordar-la, que tot escoltant la Paraula de Déu, aquesta li esclata. És quan escolta l'evangeli en una Eucaristia a santa Maria dels Àngels i diu: “Això és el que jo vull”, “això és el que desitjo”. Aquesta Paraula li mostra el desig més profund de la seva ànima. O, com dirà sant Antoni Abat segons la biografia que va escriure sant Atanasi: “Quan va escoltar l'evangeli és com si fos una carta dirigida a ell”. Però això només ho podem fer si aprenem de memòria els textos, si tenim la paciència de repetir-los en nosaltres. “La Paraula de Déu és viva i eficaç. És més penetrant que una espasa de dos talls”, diu la carta als Hebreus. I és aquesta espasa la que obre l'espai perquè en mi es faci un estatge i un sojorn per a Déu Pare, Fill i Esperit Sant.

¿I com sé que realment he escoltat la Paraula? ¿Com sé que el Senyor ha fet un estatge i un sojorn en mi? Hi ha un criteri bàsic que santa Clara també subratllarà: L'amor als enemics. A la 1a. Regla, al

capítol 22,1, diu sant Francesc: “Prestem atenció, tots els frares, a allò que diu el Senyor: estimeu els vostres enemics”. Així comença el text del que se suposa que és el seu testament abans de marxar entre sarraïns. Per a ell tenia una força immensa aquest text perquè estava anant cap als musulmans, en un moment tant o més crític que el que estem vivint ara. Està dient una cosa ben concreta. I més endavant dirà que aquest estimar els enemics és la base de la vida fraterna perquè el més gran enemic és aquell que conviu amb tu, el que més estimes... Diu:

“Estimeu els vostres enemics i feu el bé als qui us odien, car també nostre Senyor Jesucrist, les petjades del qual hem de seguir, anomenà amic el seu traïdor i va oferir-se als qui el crucificaven. Són, per tant, amics nostres tots els qui injustament ens reporten torbacions i angoixes, afronts i injúries, dolors i turments, martiri i mort; als quals hem de tenir gran estimació, ja que pel que ens ocasionen tenim la vida eterna” (1R 22,1-4).

Això s'assembla al que diu la “Carta a un Ministre”, que és un dels textos més bells i emblemàtics de sant Francesc:

“...Totes aquelles coses que t'impedeixen d'estimar el Senyor Déu, i qualsevol que et faci nosa, tant frares com d'altres..., ho has de tenir tot com una gràcia. I vulgues-ho així i no pas d'altra manera... I estima els qui et fan aquestes coses. I res no vulguis d'ells sinó allò que el Senyor et doni...”

Per tant, ¿quina és la manera de fer de mi un estatge i un sojorn de Déu Pare, Fill i Esperit Sant? ¿Quina és l'espasa que m'obre espai? La Paraula. Com? Amb la *lectio*, aprenent simplement els textos de memòria i deixant que vagin prenent cos i que m'il·luminin, perquè tenen força, la Paraula té força, és eficaç. Diu sant Pau: “Acolliu aquesta Paraula com allò que és, Paraula de Déu, que té la força de salvar-nos”.

Aquest és el primer punt que voldria subratllar. Jo no puc transformar el caos en quelcom que sigui habitable, no puc transformar Babel en Pentecosta, no puc transformar el caos primitiu en una creació, perquè això li toca a Déu. Només deixant-me habitar per Déu, que és el qui crea, que és el qui té la Paraula, que és el qui dona vida, participo o, millor dit, deixo que Déu creï ordre i bellesa en el meu interior.

Primera paraula: caos. Segona: estatge i sojorn. Tercera paraula que voldria subratllar: simplicitat.

Simplicitat

Un dels textos bàsics que escriu sant Francesc sobre l'Esperit Sant, es troba a la segona Regla, la que va redactar el 1223, després d'una crisi molt difícil que va patir. En aquesta Regla, al capítol 10, verset 8, diu:

“Ans parin esment tots els frares que, sobre totes les coses, han de desitjar de posseir l'esperit del Senyor i la seva santa operació, pregar sempre a ell amb cor pur i tenir humilitat, paciència en la persecució i la malaltia, i estimar aquells que ens persegueixen, reprenen i acusen, perquè diu el Senyor: Estimeu els vostres enemics i pregueu pels qui us persegueixen i us calumnien”.

Una altra vegada l'amor als enemics. El que falta és creure en l'eficàcia de la Paraula i de la presència de l'Esperit. L'Esperit és eficaç, és ell qui possibilita que jo estimi els enemics, és Ell que amb gemecs inefables –com dirà sant Pau– m'ensenya a pregar. La presència de l'Esperit és capaç de transformar un desert en paradís.

La simplicitat neix de l'eficàcia real de l'acció de l'Esperit en nosaltres. “Hem de desitjar de tenir per damunt de tot l'esperit del Senyor i la seva santa operació”. La seva acció és presència transformadora, cristificadora, que m'empeny a estimar els enemics. Per això sé que l'Esperit està en mi.

Hi ha un text al final de la “Carta a Tot l'Orde”, que segurament és del 1224, teològicament molt acurat, que acaba amb aquestes paraules:

“Déu totpoderós, etern, just i misericordiós, atorgueu-nos per Vós mateix a nosaltres, miserables, de fer allò que sabem que Vós voleu i sempre voler allò que us agrada, a fi que, interiorment nets, interiorment il·luminats i abrusats amb el foc de l'Esperit Sant, puguem seguir les petjades del vostre Fill estimat, nostre Senyor Jesucrist, i per la vostra sola gràcia arribar a vós, Altíssim, que en Trinitat perfecta i en simple Unitat, viviu i regneu i sou glorificat, Déu totpoderós, pels segles dels segles. Amén”.

Aquí sant Francesc ens parla de la triple via, de la que després sant Bonaventura, els victorins, i l'Edat Mitjana en parlaran molt. El primer que fa l'Esperit és purificar,

netejar, ordenar el nostre interior. L'Esperit neteja els nostres ulls. Interiorment nets; interiorment il·luminats; i abrusats pel foc de l'Esperit.

Aquest text és molt dens. Al darrere d'aquest sant Francesc que a vegades ens pinten de flors i violes, hi ha una persona d'una gran profunditat. Alguns dels escrits de sant Francesc, sembla que no tinguin aturador en la gran quantitat d'adjectius que utilitza. Nosaltres ara escrivim i si no ens agrada esborrem, però en aquella època no era així. Per escriure cada cosa que es deia s'havia de pensar moltíssim. Al final de la Regla primera, al capítol 23, 10-11 diu:

“Que res no impedeixi, que res no separi, que res no s'interposi; pertot arreu, a tota hora i en tot temps, cada dia i contínuament, creguem tots de veritat i humilment, i tinguem al cor i estimem, honorem, ado-

rem, servim, lloem i beneïm, glorifiquem i superexaltem, magnifiquem i donem gràcies a l'altíssim i sobirà Déu etern, Trinitat i Unitat, Pare, Fill i Esperit Sant, Creador de tot, Salvador dels qui creuen en ell i hi esperen i l'estimen, el qual és sense començament ni fi, immutable, invisible, inenarrable, inefable, incompreensible, inescrutable, beneït, lloable, gloriós, superexaltat, sublim, excels, suau, amable, delectable, i totalment desitjable per damunt de tot pels segles dels segles. Amén”.

No és l'únic text en què sant Francesc es deixa anar amb un deversall d'adjectius i de verbs per subratllar que la vida ha de ser profundament simple, que no significa que sigui simplista, sinó que tingui un centre, un nord. Certament que la Paraula i l'Esperit, tots dos, ens ajuden a anar cap a un fi clar. La persona humana està feta per a Déu. Per tant, en la mesura que tinguem clar l'objectiu de la nostra existència, tota la resta prendrà un segon lloc. Llavors les coses se simplifiquen. Avui en dia som capaços de barallar-nos per tonteries i, en canvi, la creença en Déu és secundària. No dic que haguem de barallar-nos per això, però és un tema molt important, és el centre, l'únic necessari. Si un no coneix l'únic necessari de l'existència humana, la seva vida esdevé diabòlica (*diàbolos* vol dir dispersió). El nostre món, des d'aquesta perspectiva, és profundament diabòlic, està totalment dispers. Pascal i els Pares de l'Església deien que l'ànima humana tendeix a la dispersió, al diàbolos. Llavors, ¿quina és la manera de ser simple? Saber què és l'únic necessari de la meua existència, i tota la resta relativitzar-ho profundament. Si no sé relativitzar, és que no tinc el centre clar. I aquest centre no és una idea, és una persona, una presència. Sant Pau dirà que nosaltres som temple de l'Esperit Sant, un temple en el qual hi ha d'haver la presència de Déu a través de l'Esperit Sant.

I ara ve la quarta paraula: obediència.

Obediència

L'obediència és bàsica en sant Francesc per trobar la pau, per passar del caos a la serenitat de la creació, per passar del caos al jardí de l'Edèn, per passar de Babel a la Pentecosta. Si no hi ha obediència és impossible. La "Carta als Fidels" és considerada com la primera exposició de la Regla dels Terciaris. Està parlant a ells i a elles, a tot creient, no només als frares. Hem de fer un esforç de ficar-nos a la mentalitat de sant Francesc, perquè potser el llenguatge emprat ens costa una mica. Diu així:

"Mai no hem de desitjar d'estar per damunt dels altres, sinó més aviat hem d'ésser servents i sotmesos a tota criatura humana per Déu. I en tots aquells i aquelles que ho faran així i perseveraran fins a la fi descansarà l'Esperit del Senyor i farà en ells habitació i sojorn. I seran fills del Pare celestial del qual fan les obres. I som esposos, germans i mares de nostre Senyor Jesucrist. Som esposos, quan per l'Esperit Sant l'ànima fidel s'uneix a Jesucrist. I som germans, quan fem la voluntat del seu Pare que està en el cel; mares, quan el portem al cor i al nostre cos per l'amor i per una consciència pura i sincera; l'infantem per un sant obrar que ha de brillar com a exemple per als altres".

Quin és l'origen? Estar subjecte i sotmès a tota humana criatura per Déu. A la Regla Primera de sant Francesc, al capítol 16, hi ha un text que diu la manera d'anar entre sarraïns i altres infidels. I han d'anar-hi de dues maneres: La primera és que no moguin litigis ni disputes, i la segona és que han d'anar sotmesos a tota humana criatura per Déu, sotmesos al món musulmà, i confessant que són cristians. És així com ell va anar a visitar el soldà. I després, si veien que era del grat

de Déu, que prediquin la Paraula de Déu. Però primer, sotmesos a tota humana criatura per Déu. Francesc serà profundament obedient a l'Església. Hi ha un text de la Primera Regla en què diu que la veritable obediència és que els frares s'obeeixin els uns als altres, lògicament també als superiors. Però que s'obeeixin mútuament.

Hi ha un altre text sobre l'obediència a la "Salutació a les virtuts", que és molt bèstia:

"La santa Obediència confon tots els volers corporals i carnals i té el seu cos mortificat per a l'obediència de l'esperit i per a l'obediència del seu germà. I està subjecte i sotmès a tots els homes que hi ha en el món; i no sols als homes ans encara a totes les bèsties i feres, a fi que puguin fer-ne tots el que vulguin, tant com des de dalt els fos donat pel Senyor".

Val la pena fer un esforç per captar què vol dir sant Francesc. Aquí la qüestió de l'obediència és curiosíssima i val la pena no aigualir aquestes paraules perquè al seu darrere hi ha una experiència molt profunda: el fet d'obeir el germà, d'obeir tothom, d'escoltar... fins i tot a les bèsties.

Jo diria que és tota una actitud receptiva de la realitat. Hi ha una expressió de sant Francesc que diu: "Deixar que les coses siguin". Queda molt ben expressat. Deixar que les persones siguin. Jo diria que l'obediència és ajudar a que les persones siguin, ajudar a que les coses siguin, ser receptius al caos i deixar que siguin. La simplicitat et fa obedient i lúcid. Després, en l'Admonició tercera "L'obediència perfecta", diu a qui hem d'obeir. A l'Església, als superiors i als altres, per descomptat. Però, ¿quina és la manera d'obeir? A l'admonició tercera, que és molt sàvia, diu que hi ha tres formes d'obeir: La primera, és la veritable, que és la que relacionem amb l'obediència al germà i als superiors; la segona, és l'obediència caritativa i la tercera, l'obe-

diència perfecta. Però, ¿quina és l'obediència veritable per a sant Francesc? És fer tot allò que tu vulguis fer sabent que no va en contra del que diu el superior o el germà. És fer activament, sabent que fent allò no et carregues ningú. Aquesta és l'obediència primera. Fer tot allò que tu creguis que has de fer, amb iniciativa, sabent que el que fas no va en contra dels superiors ni dels germans.

L'obediència caritativa és que si el teu superior et mana una cosa que tu creus que és menys bona que la teva, que creus que el que tu penses és millor que allò altre, si es tracta no de fer una cosa dolenta sinó de menys bona, llavors sant Francesc diu de fer el que el superior digui, encara que sigui menys bo als propis ulls. Això tan senzill, si ho apliquéssim a les reunions d'escala, facilitaria moltíssim les coses.

I la tercera és l'obediència perfecta. Si el teu superior o germà et mana una cosa que és contrària a la salvació de la teva ànima o a la Regla que tu has promès, no l'obeeixis. Aquesta afirmació de no obediència està present a la Primera, a la Segona Regla i en molts textos de sant Francesc. Per tant, la perfecta obediència és la desobediència. Un pot fer això quan té clar que és l'únic necessari, l'imprescindible, què és allò sense el qual la vida és impossible. Llavors, si es tracta d'alguna qüestió d'aquest tipus, continua dient el text: "No l'obeeixis, però no et separis del germà". Aquesta és la perfecta obediència.

Aclarint què vol dir sant Francesc en l'admonició tercera sobre la manera d'obeir, entenem que és una exhortació a viure aquesta actitud, de deixar que les coses siguin, ajudar a que les coses siguin, les que tu no has pensat i potser ha pensat l'altre. Deixar i ajudar que els altres siguin, però tenint clar què és l'únic necessari, què és allò al que tu no pots renunciar. Només pot ser obedient aquell que té un cor simple i indivís i que ha fet del seu cor

un estatge i sojorn del Senyor. L'exercici de l'obediència per caritat t'obre a una quantitat de possibilitats que tu no havies pensat. És obediència, no victimisme, i això dona possibilitat d'obrir portes a situacions que un no ha pensat, ara, això sí, tenint clar què és l'únic necessari, perquè si no, llavors és el caos. Perquè això no sigui el caos he de viure i centrar-me en l'únic necessari.

La darrera paraula que voldria subratllar és la de fraternitat.

Fraternitat

A sant Francesc no se l'entén si no el poses en el context de la fraternitat, de la relació humana. I per què? Perquè la seva experiència primera de l'Esperit fou fraterna i creadora de fraternitat. Per això ho posa tant en relació: "que per sobre de totes les coses els frares han de desitjar l'Esperit del Senyor i la seva santa operació". I per quina raó? Per estimar els enemics. L'experiència que ell té de l'Esperit Sant és una experiència profundament personal però en fraternitat. L'últim text de la vida de sant Francesc, escrit en 1226, l'any mateix de la seva mort, és el més autobiogràfic que tenim, el del seu Testament. Sant Francesc parla a partir de l'experiència. Diu: "Quan jo estava en pecats, em repugnava molt de veure leprosos. I El Senyor m'hi conduí, i amb ells vaig fer misericòrdia i allò que m'era amarg se'm convertí en dolçor de l'ànima i del cos". El Senyor el conduí allà on li repugnava. Aquí estem en una aplicació de l'obediència caritativa. Santa Clara fa servir aquesta mateixa paraula "dolçor" per parlar de la presència amagada de Déu, de la presència de l'Esperit, en el sentit de gustar l'Esperit, la dolçor de l'ànima i del cos, no solament de l'ànima, dirà sant Francesc.

En el Testament, sant Francesc relata les experiències més fortes de la seva vida. L'experiència més forta de l'Esperit la

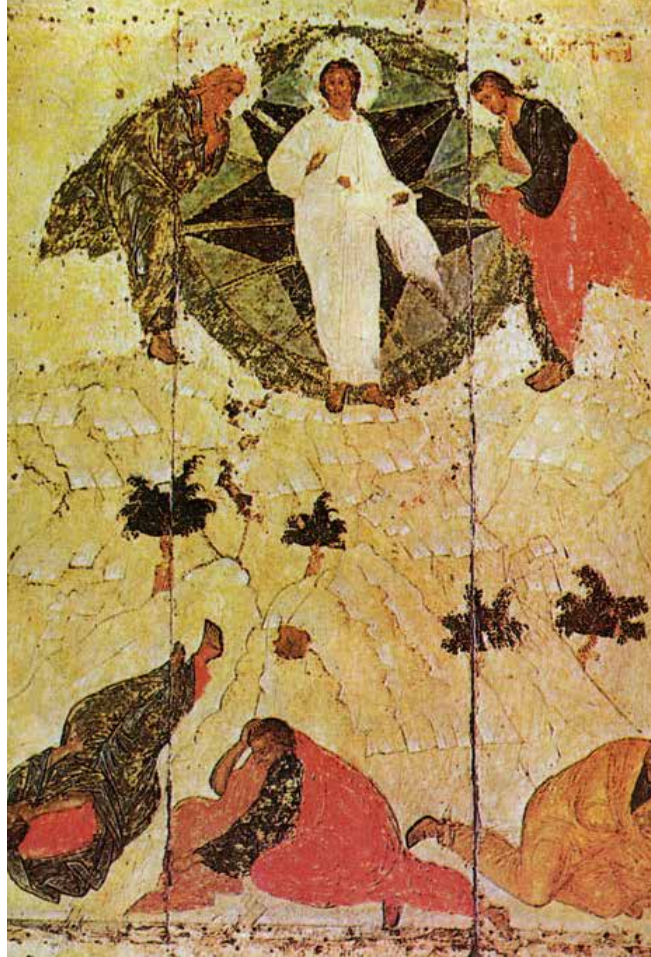
té en relació als altres, amb comunió amb els altres, fent misericòrdia als altres. Per tant, no pot separar l'experiència personal de l'Esperit de la relació amb els altres. "Quan jo estava en pecats vaig començar així a fer penitència". I aquesta penitència es transforma en misericòrdia. I això passa a transformar el que era amarg en dolçor.

Celano ens ho relata en la primera biografia, feta el 1228, dos anys després de la mort de sant Francesc, i diu que el sant no simplement va tenir un contacte amb els leprosos i va marxar, com es descriu a la Llegendada dels Tres Companys o altres, sinó que va viure amb els leprosos. Ho diu molt clarament. I és el que relata en el Testament. Va fer misericòrdia amb ells. Va viure amb ells. És una experiència de comunitat la que té, una experiència de fraternitat.

I és aquesta mateixa experiència de fraternitat la que il·luminarà l'altra experiència de fraternitat que serà entorn de sant Damià. En el Testament de Clara i a Tres Companys (una altra biografia del segle XIII) es diu que sant Francesc va reconstruir l'església de sant Damià, que hi vivia allà, encara no tenia companys però no estava sol. Aquí hi ha una altra experiència de fraternitat. Què feia? Reconstruïa la capella de sant Damià amb la gent que hi vivia pels voltants, i santa Clara aclareix: "amb els pobres que vivien per allà". Aquesta és la segona comunitat que es crea a l'entorn de sant Francesc. I la tercera, lògicament, és quan al 1208 rep els primers companys, i comença a crear la pròpia vida de fraternitat.

Aquesta fraternitat només pot ser viscuda autènticament quan es té un cor simple i unificat i se sap quin és el centre i l'únic necessari.

I voldria acabar amb una cita de santa Clara, molt bonica, que parla també d'aquesta inhabitació de la Santa Trinitat en nosaltres, que ens porta a la vida de

fraternitat. Aquest fragment el trobem a la tercera carta que escriu a santa Agnès de Praga:

"L'ànima humana, la més digna de les criatures, és més gran que el cel, perquè els cels, juntament amb totes les altres criatures, no poden contenir el Creador, mentre que només l'ànima fidel és estatge i residència seva; i això en virtut de la caritat".

I llavors subratlla la imatge de Maria com aquella que és una visibilització del que és l'ànima humana. Maria encinta que porta Déu en el seu si és una visibilització del que som nosaltres, portant Déu en el nostre interior. Però això ho sabem per la caritat, que és el criteri bàsic, el que transforma el caos diari en el paradís, el que transforma Babel en Pentecosta.

REDESCOBRIR EL CRIST

MARINA GINEBRA

La Marina és membre de la Fraternitat Franciscana Seglar d'Arenys de Mar. En aquest escrit ens narra la història de la seva conversió, aquells fets i persones que l'han ajudat a redescobrir el Crist.

Vull compartir amb vosaltres el testimoni de la meva conversió. Vaig néixer en una família que no era gens practicant, els meus pares tenen fe, però a la seva manera, els meus avis tampoc anaven mai a missa, només per batejos, comunions, casaments i enterraments, així que a casa mai no es parlava de Déu ni de religió. La meva àvia paterna em va ensenyar el Parenostre i, a l'escola de la Presentació on vaig anar-hi, vaig fer alguna cosa de religió. Tampoc vaig anar a catequesi per fer la comunió, la vaig fer a la parròquia i no recordo haver-hi anat gaire.

Amb tot això, vaig créixer com molta gent d'avui dia, pensant que l'Església, la missa i totes aquestes coses eren un rotllo, que no servien per a res. Em vaig crear un Déu a la meva mida i així anava fent. Repeteixo que crec que és la situació de molta gent d'avui dia, una situació molt diferent a la d'abans, quan a les famílies es transmetia la fe i el respecte a Déu de pares a fills, tots anaven els diumenges a missa i la religió era una part important en la vida de família. Jo ja no vaig viure la religió com una cosa que es donava per fet, per a mi la religió ja era una cosa totalment opcional i, a més, no estava de moda.

Però puc dir que sempre he sentit Déu a dins meu, malgrat no tenia ni idea de res i com que l'Església era avorrida i tothom en parlava malament, vaig començar a fer tonteries, moltes tonteries i de moltes maneres.

Quan no tens Déu a la teva vida, tens un buit molt gran i intentes omplir-lo com pots,

buscant alternatives a la religió: tarots, reiki, canalitzacions, teràpies alternatives, constel·lacions i moltes coses més que ara em fa pànic només de pensar-hi. A més, et fan creure que tot val, només importa ser feliç, només importes tu, i arriben les separacions, els trencaments, les males relacions... Hi ha moltes coses de les que no em sento orgullosa, però és important dir-ho. Crec que és bo que siguem capaços de conèixer-nos tots, com a comunitat, amb les nostres coses bones i també les dolentes, perquè de tot s'aprèn, d'allò bo i d'allò dolent. I ara sé que Déu sap transformar tot el que és dolent en bo, perquè sense el que he viscut no seria jo.

Un dia, preparant la comunió del meu fill mitjà i el bateig del petit (seguia amb la rutina familiar de batejos, comunions, casaments i enterraments), fra Eduard va demanar si podia venir a casa a conèixer-nos i veure si el meu fill gran volia fer la confirmació. Confirmació!... això era nou per a mi, però vam quedar que vindria i va venir. Parlant, em va comentar per fer de catequista, jo, que no sabia res. Suposo que Déu li va fer veure com ho necessitava, perquè sempre havia estat un desastre, i aquell dia li vaig dir moltes bestieses a l'Eduard. Ell va insistir i va convèncer el Gerard per anar a catequesi de confirmació. I jo, al final, li vaig dir que aniria a les reunions de catequistes, però que no em veia capaç de fer catequesi.

I així vaig començar, ja fa tretze anys d'això. Vaig començar amb les reunions, després vaig fer catequesi.

Al cap d'uns anys em va proposar d'entrar en un petit grup per preparar-nos pel Terç Orde i també vaig anar-hi. La set de Déu era molt gran i el cor em demanava sempre més..., però hi ha un problema. Quan et passa com a mi, que una gran part de la teva vida la passes sense conèixer Déu, quan el coneixes, al cap d'un temps t'adones que necessitaves treure molta brutícia de l'interior, algunes coses les pots arreglar, però n'hi ha que costen molt d'arreglar, tens moltes lluites internes, moltes, hi ha molta feina a fer, penediment, penitència, molta pregària...

Ara puc dir que Déu és el centre de la meva vida, que estimo Jesús amb tot el meu cor, que realment la meva promesa de terciària la sento present cada dia en tot el que faig. Tot el que soc és de Déu i no vull res més que a Ell. Encara estic netejant el passat, encara soc molt pecadora. Sempre li dic a Déu: "Pare meu, soc un desastre, però soc el teu desastre, perquè sé que tu m'has fet així i m'estimes tal com soc".

He de dir que en tot aquest camí de conversió l'ajuda dels frares i de la comunitat ha estat molt, però molt important; jo sola no hagués pogut fer res. Però també he de dir des de la meva experiència, que ens falten mitjans per ajudar la gent que està tan perduda com jo ho estava abans.

Avui dia, la gent no coneix Déu, i no podem esperar asseguts que vinguin solets a l'Església. Hem de sortir a parlar de Déu, hem de buscar maneres noves per sacsejar la gent i deixar que l'Esperit Sant actuï en el cor de les persones, hem de ser valents i capaços de fer el que Déu espera de nosaltres.

Hi ha molta pobresa, però a mi la que més em preocupa és la pobresa de l'esperit. El meu desig seria una comunitat més activa, evangelitzadora, menys burocràcia i més acció. Hi ha molta gent fora al carrer, com jo abans, esperant un Eduard que li obri les portes de Déu. No cal que

sigui un frare, els laics també tenim molt a fer, hem d'estar al costat dels frares i ser una part de la comunitat que els ajudi a evangelitzar i procurar pels nostres germans. Moltes gràcies!

SANT BERNAT DE CLARAVALL

LLORENÇ SAGALÉS

Introducció

Ens anirem acostant a la figura de sant Bernat de forma concèntrica des del Renaixement del segle XII, amb la reforma gregoriana, la renovació monàstica dels segles XI i XII i, en el seu centre el Císter, i sant Bernat com un representant egregi.

El món occidental ha experimentat diversos renaixements al llarg de la Història. Si més no, tres d'ells són especialment importants i coneguts: el Carolingi, del segle IX; el Renaixement humanista, més clàssic, del segle XVI; i entre ambdós, el Renaixement del segle XII, que ens interessa particularment perquè és el temps de sant Bernat.

En el trànsit de l'Alta a la Baixa Edat Mitjana, el segle XII és una explosió de creativitat, de frescor i de vida interior i exterior. Si els segles XIV i XV han estat definits convencionalment com "la tardor de l'Edat Mitjana", el segle XII és més aviat "la primavera". I, per tant, un temps ple d'esperances i de promeses. I si els segles anteriors a sant Bernat eren sovint una meditació acurada dels misteris de glòria, ara, al segle XII, els cors hi associen i es llencen a cantar els misteris de joia, fins i tot quan parlen de la passió.

Estem davant d'un extraordinari renaixement en les ciències i en les lletres, en l'economia i en l'art, en la tecnologia i en el pensament. Augmenten les poblacions, creixen les ciutats i les escoles. Es desenvolupen noves tècniques agràries que milloren la productivitat i es multiplica el comerç i el món financer. Però és també el renaixement de l'home com a microcosmos, de la seva subjectivitat i riquesa interior. Apareix clarament una nova visió de la dona, criatura imatge de

Déu amb els mateixos drets que l'home i que contribueix a la salvació, dirà sant Bernat, d'una manera singular i lliure. Brollen amb intensitat en aquest temps tot el món dels afectes, les emocions, l'amistat, els sentiments, les imaginacions. I tant trobadors com místics canten l'amor, la poesia, la bellesa, la música distant al cervell d'un segle malalt d'amor.

Tot aquest moviment espiritual i cultural no apareix per casualitat sinó que és un dels fruits de la reforma gregoriana promoguda pel Papa Gregori VII que, no oblidem, és monjo de Cluny, a la segona meitat del segle XI. L'objectiu central d'aquesta reforma era l'exigència de "Libertas Ecclesiae" (Llibertat d'Església) davant del poder temporal i polític de l'Imperi. Per això, calia desposseir l'emperador dels seus poders quasi sacerdotals i evitar així el seu domini i manipulació sobre el papat. És el conflicte de les investidures. I, a la vegada, es planteja lluitar contra la mundanitat del clergat i de la vida religiosa en diverses mesures contra la compravenda dels càrrecs eclesiàstics, que en diran la simonia, o contra el concubinat i la incontinença dels clergues, el nicolaisme.

La reforma gregoriana, a imatge de la reforma monàstica de l'abadia de Cluny, realitzarà una profunda centralització del poder pontifici i intentarà convertir l'Església en un organisme monàstic, l'Església com un monestir, on tant clergues com laics estiguin subjectes a una regla monàstica de vida. D'aquí, també, el fort impuls que es produirà en els segles XI i XII, de la renovació de la vida monàstica, que encara que no patia cap greu decadència, sí mostrava alguns signes de fatiga, de poca interiorització de la pietat religiosa.

Hi ha tres idees bàsiques que semblen haver guiat aquesta renovació monàstica entre els segles XI i XII. En primer lloc, la pobresa. L'ideal de la pobresa del Crist a la creu i la dels apòstols i deixebles s'estén des d'Itàlia, els patarini, per tota Europa. És la renúncia a les propietats o possessions per tal que Déu sigui l'única propietat del monjo. I, a la vegada, la recerca de la simplicitat d'una pobresa real. Com dirà "l'Exordium Parvum", un dels textos primitius cistercens: "Ser pobres en Crist pobre", en la innocència de l'Església primitiva i amb la preferència pel treball manual.

En segon lloc, l'ideal de solitud, de la recerca de la solitud del desert, molt lligada a la pobresa. Es manifesta ara amb el restabliment de la vida eremítica. Com diu sant Jeroni, a qui se cita sovint: "El desert estima els despullats, el desert estima els despresos". Es percep de seguida la influència del monaquisme anacorètic oriental de vida solitària. Però és interessant observar que aquest ideal eremític no apareix com un rebuig del tu, de l'altre, sinó de la mundanitat pròpia, de la mundanitat de les comunitats grans i riques, i de la mundanitat del món. No brolla del rebuig de la fraternitat sinó de la seva absència, de la seva crisi. És vida amagada en Crist. De fet, l'ideal eremític sorgeix com a reacció al tipus de vida monàstica que predominava aleshores, massa rutinària, exhibicionista, confortable i benestant, molt allunyada de l'austeritat heroica dels pares del desert. I no és estrany que el reformista cardenal ermità sant Pere Damià defensés que la vida monàstica no és més que una preparació per a una meta encara més alta, el que ell en diu "la solitud de l'ermita pobra i petita". Però és significatiu que la majoria de les noves fundacions d'aquesta època busquen la solitud respecte al món, però sense deixar de viure en comunitat. Busquen ermites cenobítics.

Per això no ha de sorprendre que el tercer ideal de renovació monàstica matisi el segon, i que consisteix en el desig d'imitar la vida apostòlica, on "apostòlica", és clar, no s'entenia com predicació de l'evangeli o com tenir cura d'ànimes, com evolucionarà posteriorment, sinó com l'estil de vida de la comunitat apostòlica de Jerusalem, amb pobresa, simplicitat i caritat mútues.

Ara, als segles XI i XII, els monjos són contemplats com els autèntics successors dels apòstols. No havien estat monjos els mateixos apòstols? I la vida monàstica l'entendran com vida apostòlica. És l'accent posat en la *comunio*, en l'ideal comunitari dels Fets dels Apòstols: *Koinonia*, pregària, compartir el pa, doctrina..., que fa que la Regla benedictina es vegi com l'adaptació de la regla apostòlica, i la vida monàstica com la vida cristiana viscuda amb plenitud.

Aquests tres ideals, pobresa, solitud i vida apostòlica, en el sentit que hem dit, anaven acompanyats d'un intens retorn a

les fonts del monaquisme cristià, sobretot a l'evangeli, als pares del desert i a la Regla de sant Benet, que és llegida i interpretada amb llibertat, d'acord amb les necessitats del moment, sense perdre la seva poderosa autoritat. Això és el que fa possible un ampli ventall de fundacions d'una fecunditat inaudita, en poquíssimes dècades.

En un marge de quaranta anys apareixen els següents ordes: la Camaldula, fundada per sant Romuald, que reuneix els ermitans de Camaldoli i els cenobites de Val de Castro; l'orde de Grandmont, en diuen l'orde de l'Evangeli, molt semblant a l'anterior, fundat a Limoges l'any 1074 per Esteve de Muret; o la Cartoixa, fundada per sant Bru l'any 1084 prop de Grenoble, una mica més allunyada de la Regla de sant Benet; o l'orde de Fontevraud, fundat per Robert d'Arbrissel el 1099, un predicador entusiasta, amb el nom de "Pobres

del Crist", i que es configura com a tres comunitats, una de monges, una de monjos i una de religiosos llecs, al costat d'un hospital, dirigits tots tres grups per una abadessa amb una vida sorprenentment bastant mixta; o l'orde de Vallombrosa, d'orientació cenobítica, fundat a prop de Florència per sant Joan Gualbert, el 1055, que havia estat monjo de la Camaldula; o l'orde dels Premonstratencs, fundat una mica més tard, el 1124, per sant Norbert, un bon amic de sant Bernat, i un extraordinari monjo predicador itinerant, que substitueix la Regla de sant Benet per la Regla de sant Agustí, dels canonges regulars i que prepara els futurs ordes mendicants.

Però entre tots aquests ordes naixents destaca, sens dubte, l'orde del Císter, la institució que troba la resposta més acurada a les necessitats de l'època. Císter, que en diran "Novum Monasterium", i no perquè l'edifici sigui nou, sinó per la proposta d'un ésser nou que neix aquí. Císter és la recerca d'una millor observança de la Regla de sant Benet i és fundat el 1098 per tres monjos amics –cosa que té la seva importància–, sant Robert de Molesmes, sant Alberic i sant Esteve Harding.

Sant Bernat

Sant Bernat, contra el que molta gent creu per la seva influència abismal a l'Església i a Europa de l'època, no és el fundador dels cistercencs, però és significatiu que molta gent ho hagi pensat. Quan es funda Císter, Bernat encara té vuit anys, i no hi entrarà fins als vint-i-dos, l'any 1113. No ho farà sol, sinó acompanyat per una trentena de parents i amics que es deixen atreure per l'estil de vida cistercenca amb el lideratge de Bernat i que els proposa aquest noble lloc de prop de Dijon. Fixeu-vos, un noble que als vint-i-dos anys no ha volgut ser nombrat cavaller, que no és eclesiàstic, que no ha volgut expressament fer estudis clericals, i que tampoc no ha vol-

gut ser mestre d'escola, és real, ¿però no amaga això, precisament, el desig creixent de disponibilitat per a Déu sol d'un personatge lliure que es va desprenent de tot lligam per a deixar-se fer sense resistències per l'essencial, per Crist? ¿I que aquest, el Crist, vagi ocupant tot el seu interior?

Bernat, tanmateix, té la sort d'entrar a Císter quan hi ha d'abat l'anglès Esteve Harding, el tercer dels fundadors, un creador genial i amb prou sentit comú i alçada personal com per reconèixer i acollir sense gelosies el misteri desbordant de Bernat, i deixar-lo volar. Esteve i els primers cistercencs redacten els textos més importants dels orígens fundacionals de Císter: "La Carta de Caritat" i "El Petit Exordi", una compenetració intel·ligent entre la legislació i la mística, que semblen dos mons molt oposats. Però, a més, aquesta primera generació de monjos blancs transmet a Bernat una cosa essencial, la frescor de la vida i la praxi inicial silenciosa i oclta dels primers cistercencs, imprescindible perquè altres, a les dècades següents, puguin formular la teologia mística que se'n desprèn, la filosofia cistercenca, que dirà el segle XIII, Adam de Perseigne. L'obra espiritual ingent de Bernat, de Guillem de Saint Thierry, d'Elred de Rievall, o de Guerric d'Igny, al llarg del segle XII, és impensable sense la vida evangèlica i amagada en Crist d'aquesta primitiva comunitat anònima de Císter a finals del segle XI i principis del XII. Amb un tret molt específic, que es clava en el cor de Bernat, i que travessarà els segles següents: la intuïció de la comunió fraterna en la vida monàstica, reflex en darrer terme de la comunió amorosa trinitària que està sempre en el rerefons de Bernat. Una intuïció, per cert, molt lligada a un element molt prosaic en aparença: l'estructura constitucional de l'orde cistercenc, a la vegada descentralitzada però molt vinculant, autònoma però d'una sola

ànima –*unanimitas* és la paraula que més surt– i que li dona aquest aire comunitarista tan peculiar.

És l'inici del dret constitucional. A Císter, al segle XII, l'amor no és, per tant, un substitutiu del dret, sinó la seva realització més plena. La fascinació que provoca la figura immensa de Bernat, a qui diuen "l'home del segle XII", no hauria d'amagar que brolla de la seducció prèvia que Bernat ha experimentat pel Crist humiliat i crucificat. Una mica despectivament diu: "La meua filosofia és el Crist crucificat i humiliat". L'ofici de monjo, li agrada dir a Bernat, no és ensenyar sinó plorar, però compte, no tant plorar només pels pecats propis i del món, sinó plorar d'amor per la misericòrdia del Crist expressada a nosaltres. Això és l'objecte del plor. La paradoxa és que enmig del renaixement humanista del segle XII, sant Bernat no és el simple rebuig d'aquest renaixement, sinó que n'esdevé potser la seva expressió més reeixida. Té uns talents i uns carismes tan grans com la pobra quimera que és i que sap que és. Diu Bernat en una carta preciosa: "Soc la quimera del segle". No ho diu per modèstia perquè no ho és; ho diu perquè és la veritat. És potser dels homes més grans del XII perquè sap que és un miserable.

La unió d'ambdós elements és el que s'escapa sempre als entusiastes o als detractors de la seva figura. Per això, no és que Bernat ignori allò que blasma del seu segle: les seves crítiques al filosofisme d'Abelard, a la descoberta de la natura massa reductiva de l'Escola de Chartres, o les crítiques a la dialèctica de Gilbert de la Porrée. No és ignorància de totes aquestes qüestions, és que simplement els ha passat, és que viu a un altre món. El veritable combat de Bernat està en un altre lloc. El seu misteri és el misteri de l'amor diví, de l'amor de Déu, per això predica com un mendicant fora de la clausura, per

això viatja, escriu, prega, canta i intervé en tota la política civil i eclesiàstica del seu temps, parla amb papes i emperadors i cau en mil contradiccions.

L'únic necessari per a ell és la vida mística d'unió amb Déu que Bernat veurà sempre com el simple coronament de la vida monàstica. La Regla de sant Benet, en el capítol 73, les Col·lacions de Cassià, també dels Pares del Desert, les Institucions, les seves vides, les Regles de Basili i Pacomi, la vida de sant Antoni per sant Atanasi, i que són tot un comentari estrictament a l'Evangeli i a la Sagrada Escripura, esdevenen per a sant Bernat la invitació primera a la vida mística. La teologia mística de Bernat és una creació original de base cistercenca però, en la qual, tots els seus elements són, agafats un per un, estrictament tradicionals, sense inventar res. La meravella és la combinació dels elements. És una mística que sembla nascuda de la combinació de temes espirituals ja coneguts i fresats, però la novetat, insisteixo, és precisament la combinació en què estan contemplats i presentats.

Les seves fonts

Un record només per les seves fonts patristiques. Bernat és meravellós perquè atén tant als pares llatins com als grecs. Dels llatins, sens dubte, Agustí, amb l'esquema trinitari, Gregori el Gran, amb el desig de Déu, i Anselm de Canterbury, amb la noció de llibertat. I dels pares grecs, sens dubte, per suposat Orígenes, que ha llegit directament en llatí en les traduccions d'Escot Eriúgena, Gregori de Nissa, i Màxim el Confessor. Coneix a Gregori a través de Màxim. Màxim i Gregori de Nissa també traduïts en llatí. Bernat no domina el grec. Guillem de Saint Thierry sí, que és el que li passa normalment els textos patristics interessants. La gràcia de Bernat és que és brillant. Amb poquíssims elements, perquè ell ha volgut renunciar a

la vida acadèmica però s'ha deixat formar extraordinàriament, destaca sempre on està el punt essencial.

El tema central de la mística bernardiana, que està present en tots els altres temes seus, és el de l'amor. Parlaré només d'aquest. Bernat l'acostuma a contemplar com el tema de la unió de l'ànima amb Déu per l'amor. I, convencionalment, però és veritat, la primera carta de sant Joan, en el capítol 4, n'és la referència escripturística fonamental de sant Bernat. Déu és amor, i per conèixer Déu cal posseir l'amor, millor dir, rebre'l, acollir-lo, com li agrada dir a ell, ser-ne posseït.

Una de les paraules claus de sant Bernat i que marcarà tota la història de l'espiritualitat és: consentiment. Ser cristià, ser monjo és consentir, és a dir, deixar-se estimar per Déu. Perquè si volem que l'amor estigui en nosaltres, cal que ens vingui donat per Déu. És l'origen de la distinció tan important en sant Bernat entre l'Amor que és Déu, i l'amor que està en nosaltres com a do de Déu. Aquest do de l'amor s'identifica en sant Bernat amb el do de l'Esperit Sant. I és l'Esperit Sant el lligam pel qual l'ànima es troba unida a Déu. Concepte de la "unitas spiritus" tan poderosa en els primers cistercencs i que està agafat, sens dubte, de sant Pau. De manera que la vida espiritual esdevé una participació de la vida divina, una divinització per l'Esperit. Li agrada dir "deificatio", i ve de les versions de sant Màxim el Confessor. Ho veurem després. Però, abans, convé percebre millor aquesta espiritualitat de l'amor que fonamenta tota la doctrina i la mística de sant Bernat i que travessa tots els seus conceptes fonamentals: fe i coneixement, raó i contemplació, llibertat i voluntat, ascètica i mística, teologia i santedat. Tota aquesta terminologia només és bernardiana perquè està amarada d'amor, substantivament. Això fa que la raó és cristiana, per a

Bernat, de forma evidentíssima, perquè és raó amorosa, i la contemplació només és cristiana perquè és contemplació d'amor, per amor i des de l'amor.

Sí, per a ell la vida cristiana és un itinerari de retorn a Déu, li agrada dir que va de la humilitat a l'èxtasi. Ja des del primer moment ens avisa de la font d'aquest dinamisme. Ve de l'única realitat que no passa ni passarà mai, l'Amor. Déu és amor i font de tot amor, viu d'amor, fa que l'estimem i ens dona l'amor i les raons d'estimar. Com diu el pròleg de la "Diligendo Deo": "La raó per estimar Déu és Ell mateix, és Déu".

Amb un amor desmesurat per la mesura de l'amor, li agrada molt dir, és l'amor sense mesura. La gratuïtat, paraula clau en Bernat, esdevé així un tret essencial d'aquest

amor desinteressat on el contemplatiu s'oblida de si i es deixa atreure i conduir per l'Esperit Sant, car l'únic centre del seu interès és Déu Trinitat. És significatiu que l'extraordinària sensibilitat antropològica de sant Bernat pel subjecte, pels seus estats interiors, que tan modern ens el fan, no impedeix mai, en absolut, suggerir la importància de retirar el jo del lloc central que acostuma a tenir en la vida espiritual i substituir-lo per la majestat de Déu, per la seva glòria. Per això el camí de retorn a Déu és un pelegrinatge del pecat a la glòria, del coneixement de si a la possessió de Déu, pelegrinatge interior de l'home que intenta restaurar la imatge de Déu present en ell abans de la caiguda, imatge que el pecat ha deformat i enfosquit però no suprimit mai. En el llenguatge clàssic de sant Bernat és el pas d'un terme que li pot venir de molts llocs, probablement de sant Agustí encara que és de Plató: el pas de la "regio dissimilitudinis", de la regió de la dissemblança de Déu en mi i de mi en Déu, a la "regio similitudinis", a la regió de la semblança, tornar-me a assemblar a Déu. Retrobar la seva semblança divina, que no és més que amor. Aquest itinerari batega sempre des de "l'afectus" (una paraula molt sensual que li encanta posar), l'atracció i lligam que l'home experimenta pel seu Déu. I té, per tant, l'amor mateix com a font i destí del seu moviment. L'amor és el camí de la salvació, com dirà el franciscanisme, experiència de salvació, l'experiència espiritual que transforma els sentits –la mirada, la veu, el bes, la flama, el toc– en sentits de l'Esperit, i que permet retrobar a l'home que practica la humilitat, l'autèntica llibertat que havia perdut, la llibertat d'estimar Déu i de complaure'l. Ser lliure, per a Bernat, és complaure Déu. D'aquesta manera, per a ell, tota l'obra de salvació no consisteix més que en restaurar aquesta "ordinatio caritatis", ordre de l'amor, donat a la creació i que permet substituir el "proprium", l'egoisme,

la simple recerca d'un mateix, per la unió amb Déu, per la comunió de voluntat amb Déu, la "voluntas communis", voler el que Déu vulgui, la comunió de vida amb Déu.

Ho acabarem veient a través dels quatre graus de l'amor que Bernat dibuixa magistralment en el seu "Tractat de l'Amor". Bernat diu de les etapes, dels graus de l'amor, "sapores", sabor, tastar, gustar, d'aquí sapiència, saviesa. El primer d'aquests graus o etapes és quan l'home s'estima a si mateix per si mateix. És l'amor carnal, "amor carnalis", i en ell l'home, si segueix la "rectitudo" de sant Anselm, el "recto ordine", comença per estimar-se a si mateix i per si mateix, doncs és carn i no comprèn altra cosa fora de si mateix. Només quan veu que no pot subsistir per si mateix, comença a buscar Déu, per la fe, i a estimar-lo perquè ho necessita. És ja, de seguida, el segon grau de l'amor. De l'afecció natural, d'aquest primer amor carnal que es té a si mateix i que l'encorba sobre si mateix –sant Bernat usa sovint l'expressió "incorvatus", mirar-se el melic, mirar a terra, no mirar al cel cap a on estem destinats–, ja que ser pecador és ser encorbat, doncs aquest primer amor carnal que l'encorba sobre si mateix, tot i que ja li faci experimentar la seva necessitat de Déu, que l'orienti vers Déu, l'home, malgrat això, passa ara a un amor a la vegada carnal i social, que l'obre al seu proïsme i que no és més que un eixamplament de l'amor natural, "extensio", a través, això sí, de la compassió fraterna. En aquest segon grau, l'home estima ja a Déu però encara ho fa per si mateix, no per Déu. Fins i tot arriba a un cert amor carnal envers el Crist, un amor envers la humanitat del Crist i, de fet, és la consideració a la vegada de la pròpia misèria i de la bondat de la misericòrdia divina, allò que impulsa l'home a començar a estimar Déu. Bernat serà el gran promotor de la devoció a la humanitat de Jesús que travessarà els segles següents.

Estem a les portes del tercer grau de l'amor, perquè en la seva indigència, l'home suplica sovint a Déu, experimenta la seva bondat i això l'empeny a estimar Déu amb puresa. Aquí rau la "conversio", la conversió, car l'home, per la purificació de la imatge de Déu en ell, per bé de l'amor carnal interessat a l'amor espiritual desinteressat. És el tercer grau de l'amor en el qual, en conèixer la "suavitas" interna de Déu, la dolçor íntima de Déu, passa a estimar Déu ja no per si mateix sinó per Ell, per Déu mateix. En sentir-se afectat així per Déu, estima al proïsme sense dificultat, estima a Déu amb puresa i goig perquè sap que això li complau. I el precepte de l'amor esdevé un plaer. L'home, aquí, obeeix l'amor, i per això esdevé lliure. Aquesta idea és de Gregori de Nissa que li arriba, a Bernat, a través de Màxim el Confessor. Ser lliure és obeir l'amor. La llibertat que obté sobre el pecat, la llibertat que recuperem per la gràcia del Crist que ens retorna a la innocència, és obediència a l'amor. Aquest amor ja no es busca a si, sinó que és gratuït i cast, i no només és de paraules, ans d'obres i de veritat. El qui estima així és perquè s'ha deixat penetrar per l'amor, "caritas dat caritatem", la caritat dona caritat. Perquè l'ha rebut sense mesura, el contagia desmesuradament. Per això diu sant Bernat que és un amor just perquè dona tant com rep. Aquell que estima així, estima simplement com ell és estimat, i ja no busca els seus interessos sinó els de Jesucrist, tal com Ell el busca en els nostres, o millor dit, tal com Jesús ens busca a nosaltres mateixos. Qui estima gratuïtament així ja no és estèril sinó fecund, i no només en la seva acció, ans també en la seva contemplació.

És veritat que Bernat carrega sovint un rerefons neoplatònic, que li fa considerar, en alguns textos, la superioritat de la contemplació respecte de l'acció, i amb

una concepció molt individualista de la contemplació, a causa probablement de la seva antropologia de l'ànima separada,

que li ve de sant Agustí. Però, en altres textos, va emergent a poc a poc, sobretot en els darrers textos de la seva vida, la idea de fecunditat contemplativa dins de la comunió dels sants. S'haurà d'esperar a santa Teresina de Lisieux per a veure apartar la contemplació dels darrers residus de la interpretació neoplatònica, però és admirable trobar ja ara, en la mística bernardiana i cistercenca del XII, una intuïció evangèlica essencial: el fonament contemplatiu amarat d'amor que sosté i alimenta tota vida cristiana autèntica, tant la vida activa com la vida contemplativa. La fecunditat de la contemplació descansa en l'amor que la travessa. Als millors textos de Bernat li importa un bunyol la superioritat de la vida contemplativa respecte de l'activa, clàssica del món antic i medieval. Afirma que el decisiu es juga en el fonament contemplatiu de les dues, tant l'activa com la contemplativa, fonament contemplatiu que és deixar-se estimar desmesuradament per Déu.

L'home pot romandre, diu sant Bernat, en aquest grau molt temps, i és gairebé impossible que pugui elevar-se en aquesta vida al quart grau d'amor, que consisteix en estimar-se a si mateix només per Déu. Oblidat totalment de si, perdut completament a si mateix, el servent inútil es llença sense reserves envers Déu i adherint-se a l'Amor, es fa un sol esperit amb Ell, "unitas spiritus". En aquesta deïficació, tots els afectes humans es fonen de manera inefable, i es confonen amb la voluntat de Déu. Molts dels textos de sant Bernat que fascinen als orientalistes actuals sobre la fusió de l'aigua enmig del mar, del ferro enmig del foc, si es llegeix tot el context, es veu que Bernat sempre té un respecte inusual sobre la noció de persona que no desapareix mai.

El contemplatiu vol allò que Déu vol, i la seva voluntat humana s'uneix, per gràcia, amb la voluntat divina. És una anticipació

de la benaurança eterna, que no es pot buscar sinó només rebre-la en la vida mística, si Déu la concedeix en algun instant pel seu amor.

En aquest moment impossible, diu Bernat, l'ànima comença a alliberar-se de tota misèria, de tota possibilitat fins i tot de pecar. No pot ser torbada, s'atreveix a dir, i rep gratuïtament, no pels seus mèrits, la llibertat de la glòria o, com dèiem al principi, la llibertat de la complaença, de només complaure Déu. És la llibertat, que encara que rares vegades i breument, aquells que es lliuren a la contemplació en frueixen en ser arrabassats per l'Esperit en l'èxtasi. És l'experiència de "l'excessus", de l'èxtasi, que tant fascinarà sant Bonaventura. De la sortida de si fins al punt que l'ànima és talment conscient del Verb que ja no té ni consciència d'ella mateixa i tot ho veu i ho fa des de Déu. La seva alegria ja no consisteix en satisfer els seus desitjos més alts, ni en consumir la seva set de felicitat, sinó que la voluntat de Déu és realitzi en nosaltres i per nosaltres. Qui estima així, ja està divinitzat, diu Bernat.

Enduta per l'esperit de llibertat, l'ànima experimenta aquella unió amb la voluntat divina que neix de l'obediència i de la renúncia a un mateix. Per això és importat contemplar com, per a sant Bernat, en l'èxtasi convergeixen la llibertat i l'obediència. Ser lliure és obeir l'amor. Ser humil és viure l'èxtasi. I ser una persona extàtica és ser humil, per a Bernat.

Quan l'obediència és perfecta, desconeix el que és la llei per qui es llença vers l'ampla caritat, l'amor, allí on no hi ha càlculs sinó horitzons de llibertat infinita, a exemple del fill humil, obedient al Pare fins a la mort en creu. Jesús és l'home més lliure perquè és el més obedient a l'amor. En l'èxtasi es donen les noccs místiques entre l'home i Déu. Tota la teologia esponsal neix en aquests moments. En l'èxtasi es dona, diu, aquella abraçada espiritual,

"copularemus" diu, –Sant Bernat fa servir un llenguatge sensual molt eròtic. Té unes cartes a un munt de gent femenina que no sé si passaria la censura actual. Aquesta abraçada espiritual fa que el contemplatiu, més que il·luminat, sembli ell mateix llum. Però això, aquesta visió perfecta cara a cara amb l'Amor perfecte, només es donarà plenament després de la resurrecció dels cossos, és l'escatologia permanent de Bernat. En el mentrestant, quan li plaurà al Verb, participarem del que li agrada molt dir: "Les seves visites i les del seu Esperit". Entre la visita de l'Encarnació i la segona i darrera visita a la fi dels temps, a sant Bernat li agrada parlar d'aquest gran pont del mentrestant ple d'infinites visites de l'Esperit, en la mesura que participem de la vida de l'Església, però, perquè ella, l'Església, ha rebut tots els dons de la glòria.

Bernat sempre té una imatge extraordinària de la unió amb Déu, tan íntima, que dona contínuament per suposat que es dona en el si, en el cor de l'Església. Molt sovint no ho diu i pot desorientar, però sempre està donat per suposat. Aquestes visites inefables que tenen lloc en l'èxtasi són el cim de l'experiència cristiana, l'acte més elevat i lliure de la contemplació. El més sublim aliment de l'amor, perquè és també, diu, l'abaixament i l'obediència més sublim. L'objecte d'aquesta activitat contemplativa està constituït sempre per la persona i per l'obra del Crist. Bernat està boig per Crist. Ell ens revela el Crist, la Trinitat, i ens comunica la vida amorosa divina i la fraternitat de la comunió trinitària. A ell es refereixen tots els altres misteris, per tant, els de l'Església, de la mare Verge, dels sagraments, dels àngels o de la vida eterna.

Intentar viure la Regla de sant Benet fins a l'extrem, com intentar viure la fe de sant Francesc, és intentar viure fins a l'extrem la vida de l'Evangeli. I no hi haurà mai res de més real ni de més original.

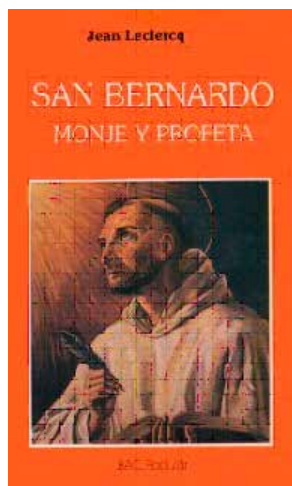
BIBLIOGRAFIA

LA CONSIDERACIÓ

FACULTAT DE TEOLOGIA DE CATALUNYA I
FUNDACIÓ ENCICLOPÈDIA CATALANA, COL.
CLÀSSICS DEL CRISTIANISME 10, BARCELONA
1989.

Adreçat al Papa Eugeni III. És un directori de vida espiritual i una crítica als abusos de la cúria romana.

SAN BERNARDO MONJE Y PROFETA

JEAN LECLERCQ

BIBLIOTECA DE AUTORES CRISTIANOS
(B.A.C.), COL. POPULAR, MADRID 1990.

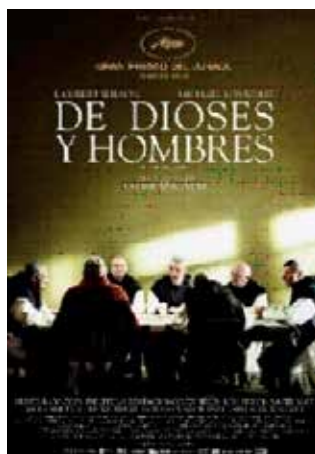
Biografia basada en l'obra "Saint Bernard et l'esprit cistercien".

OBRAS COMPLETAS DE SAN BERNARDO SERMONES SOBRE EL CANTAR DE LOS CANTARES (V)

EDICIÓ PREPARADA PELS MONJOS CISTER-
CENCOS D'ESPANYA, BIBLIOTECA DE AUTORES
CRISTIANOS (B.A.C.) 491, MADRID 1987.

Consta de 8 volums: I. Introducció General i Tractats (1); II. Tractats (2); III. Sermons litúrgics (1); IV. Sermons litúrgics (2); V. Sermons sobre el Càntic dels Càntics; VI. Sermons diversos; VII. Cartes; VIII. Sentències i Paràboles. Índex de matèries.

DE DIOS Y HOMBRES

PEL·LÍCULA DIRIGIDA PER XAVIER BEAUVOIS
FRANÇA, 2010.

Film que narra el martiri dels monjos tra-
pencs a Thibirine (Algèria) el 1996.

JUEUS I JUDAISME EN LA CATEQUESI CRISTIANA DEL PRIMER SEGLE

FRA FREDERIC RAURELL

El 6 de març de 1982 Joan Pau II adreçava les següents paraules als delegats de les conferències episcopals i als experts reunits a Roma per estudiar les relacions entre l'Església i el judaisme:

“Vosaltres us heu preocupat, al llarg de les vostres sessions, de l'ensenyament catòlic i de la catequesi en relació amb els jueus i el judaisme... Serà necessari que aquest ensenyament, en els diversos nivells de formació religiosa, en la catequesi als infants i adolescents, presenti els jueus i el judaisme no solament de manera honesta i objectiva, sense cap prejudici i sense ofendre ningú, sinó més encara amb una viva consciència del patrimoni comú a jueus i cristians”.¹

En la declaració *Nostra Aetate* (n. 4) el Concili parla del “vinçle que lliga espiritualment cristians i jueus i del gran patrimoni espiritual comú” als uns i als altres, i afirma que “l'Església reconeix els inicis de la seva fe en Moisès i en els profetes”.²

Relació entre Antic i Nou Testament³

Es tracta de presentar la unitat de la revelació bíblica i del disseny diví, abans d'escometre cada un dels esdeveniments històrics, per subratllar que tot esdeveniment només té sentit si és considerat en la totalitat d'aquesta història, des de la creació fins a l'acompliment. Aquesta his-

tòria concerneix tot el gènere humà i d'una manera especial els creients. D'aquesta manera el sentit definitiu de l'elecció d'Israel apareix només a la llum de l'acompliment total, com explica la carta als Romans en els cc. 9-11, i l'elecció de Crist es comprèn encara millor amb la referència a l'anunci i a la promesa, com exposa He 4,1-11.⁴

Es tracta d'esdeveniments particulars que es refereixen a una sola nació, però que en el programa de Déu que revela els seus projectes, són destinats a assumir un significat universal i exemplar.

Es tracta a més de presentar els esdeveniments de l'Antic Testament no com esdeveniments que concerneixen només als jueus, sinó també als cristians personalment. Abraham és verament el pare de la nostra fe:

“De fet, ell rebé el senyal de la circumcisió com senyal de la justícia que deriva de la fe que ja havia obtingut quan encara no era circumcidat, i això perquè fos pare de tots els no-circumcisos que creuen, perquè també a ells fos acreditada la justícia” (Rm 4,11-12).

Els patriarques, els profetes i altres figures de l'Antic Testament han estat sempre venerats com a sants en la tradició litúrgica tant de l'Església oriental com de l'Església llatina.

De la unitat del pla diví deriva la qüestió de la relació entre l'Antic i el Nou Testament. L'Església, des dels temps apostòlics i després ininterrompudament en la

1. EV 1/866. Les paraules de Joan Pau II s'inspiren clarament en la declaració conciliar *Nostra Aetate* EV n. 4.

2. També en *Enchiridion Vaticanum* (EV 1/826).

3. L'expressió “antic” no significa ni caducat ni sobrepassat, sinó el seu valor perenne en tant que font *permanent* de revelació (cf DV 3).

4. La comparació que s'estableix entre Moisès i Jesús aquí s'allarga en la comparació entre els jueus i els cristians.

seva tradició, ha volgut resoldre aquest problema a través de la tipologia,⁵ que subratlla el valor fonamental de l'Antic Testament en la visió cristiana.

Però la tipologia provoca sovint en els exegetes un sentit d'incomoditat, indicatiu d'un problema no resolt.⁶

La lectura tipològica no fa res més que manifestar les insondables riqueses de l'Antic Testament. El mateix Nou Testament també exigeix ser llegit a la llum de l'Antic com diu Pau en 1Co 5,6-8.

Arrels jueves del cristianisme

Jesús és jueu i ho és per sempre: el seu ministeri voluntàriament s'ha limitat «a les ovelles de la casa d'Israel» (Mt 15,24). Jesús és plenament un home del seu temps i del seu ambient jueu palestinenc del segle I del qual ha participat de joies i esperances. És la realitat de l'encarnació i el significat mateix de la història de la salvació.

5. La tipologia representa una de les modalitats interpretatives fonamentals de la Bíblia, que es troba en la mateixa Escripura i en la successiva exegesi patristica. Cf P. BEAUCHAMP, *L'un et l'autre Testament. Essai de lecture*, París 1976.

6. Així, per exemple, el *midrash* de Ga 4,21-5,1 ens fa veure que la difusa distinció entre al·legoria i tipologia no resulta gaire clara. Pau formula el principi interpretatiu del propi *midrash* en Ga 4,24: "Aquestes coses han estat dites com al·legoria". De fet, ell interpreta al·legòricament els esdeveniments de la vida d'Abraham. En la relectura teològica de Pau es verifica un ulterior significat que no vol deshistoritzar l'esdeveniment originari sinó donar-li un sentit nou. Per tant l'al·legoria es caracteritza com un desenvolupament vertical d'un esdeveniment o d'una categoria de l'Antic Testament. Cf F. RAURELL *Ermenèutica bíblico-bonaventuriana*, Roma 1998. La tipologia no representa una interpretació estandarditzada, sinó dinàmica de la Bíblia.

Les relacions de Jesús amb la llei bíblica i amb les seves interpretacions més o menys tradicionals certament que són complexes i ell demostra una gran llibertat en la seva interpretació, com es pot veure en les antítesis del Sermó de la Muntanya de Mt 5,21-48.

Sense dubte que Jesús es vol sotmetre a la llei (Ga 4,4: «Déu envià el seu Fill, nascut de dona, nascut sota la llei»), que fou circumcidat i presentat al temple com qualsevol altre jueu del seu temps i que fou format per a l'observança de la llei. El ritme de la seva vida està marcat des de la infància per l'alternar-se de les peregrinacions en ocasió de les grans festes.

Jesús ensenya sovint en les sinagogues i en el temple, que freqüentava com ho feien els seus deixebles, fins i tot després de la resurrecció. Vol inserir en el context del culte de la sinagoga l'anunci de la seva messianitat:

"Jesús anà a Natzaret, on havia estat educat, i entrà segons acostumava el dissabte en la sinagoga i s'alçà per llegir. Li fou donat el rotlle del profeta Isaïes" (Lc 4,15-18).

Les seves relacions amb els fariseus no foren ni del tot ni sempre polèmiques: alguns fariseus adverteixen Jesús del perill que corre (Lc 13,31); Jesús menja amb els fariseus; Jesús comparteix amb la major part dels fariseus la doctrina de la resurrecció dels cossos.⁷ Jesús té formes semblants de pietat: almoïna, pregària, dejuni (Mt 6,1-18). Jesús segueix el costum litúrgic d'adreçar-se a Déu com a Pare.⁸

7. E. TESTA, *Il simbolismo dei Giudeo-cristiani*, Jerusalem 1981.

8. Contràriament a les religions de l'Antic Pròxim Orient els redactors de l'Antic Testament manifesten certes reticències a utilitzar el terme «Pare» per indicar Déu. Però tenim Dt 32,6: «¿No és Déu el pare que t'ha creat i t'ha constituït?». L'autor que ha desenvolupat

També Pau, com Jesús, empra mètodes de lectura i d'interpretació de l'Escritura comuns als fariseus de llur temps. Això es veu, per exemple, en l'ús de les paràboles en el ministeri de Jesús i en el mètode seguit per Jesús i per Pau: el de servir-se d'una citació bíblica per recolzar una conclusió.

Hem de dir també que els fariseus no són presents en els relats de la Passió. Gamaliel defensa els apòstols en una assemblea del sanedrí (Ac 5,34-39). Una presentació més negativa dels fariseus corre el risc d'ésser inexacta i injusta. Per bé que es trobi en els Evangelis i en altres parts del Nou Testament una sèrie de referències que els són desfavorables, aquestes han de ser preses en el fons d'un moviment complex i diversificat. Les crítiques adreçades a diferents tipus de fariseus en el Nou Testament no manquen per altra banda en les fonts rabíniques.⁹ El «fari-seisme» en sentit pejoratiu del terme es pot fer present en tota confessió religiosa. També es pot subratllar que la serenitat mostrada per Jesús enfront els fariseus deriva del fet que Jesús està més a prop d'ells que no pas a altres grups contemporanis.

---

amb profunditat i delicadesa aquest punt és J. JEREMIAS, *Abbà*, Brescia 1968; el segueix W. MICHEL, *Abbà, Père! La prière de Christ et des chrétiens*, Roma 1972. Quasi totes les expressions «Pare nostre» troben un paral·lel en les pregàries jueves de l'època de Jesús i que el mateix Jesús de nen i de jove recità, especialment la *Tephillah*, la pregària composta de 18 benediccions, recitada tres vegades al dia i el *Gaddish*, l'oració que cloïa la pregària sinagoga.

9. Cf *Talmud de Babilonia. Tratat Sotah 22b* etc. El *Talmud* té el mèrit d'haver mantingut al llarg dels segles la identitat jueva malgrat la dispersió entre pobles d'altres religions. Cf F. RAURELL, *Fedeltà alla fede dei Padri*, Brescia 1986.

Tot això hauria d'ajudar a comprendre millor l'afirmació de Pau sobre l'arrel i les branques (Rm 11,16ss.). L'Església i el cristianisme, en tota llur novetat tenen l'origen en un ambient jueu del primer segle de la nostra era i, encara més profundament, en el disseny diví realitzat en els patriarques, en Moisès, en els profetes i en Crist de Natzaret.

MOSTRA'M EL TEU ROSTRE

LLORENÇ SAGALÉS

Saber-se mirat per Déu és una experiència de gràcia que sempre ens commou. El rostre de Déu és llum, llum que dissipa les nostres tenebres; de tal manera que, el qui per la fe veu aquell rostre il·luminat, sap de seguida qui és el qui el mira d'aquesta manera única. Ho sap, no per la severitat, sinó per la intensitat de l'amor amb què és mirat, ho sap sense que ningú li ho digui, perquè el mateix Esperit que ens inspira ens permet veure el Rostre del Senyor que ens mira des de sempre. En aquells instants, la criatura sap, perquè ho ha vist, que el Senyor que l'ha creada està davant seu i que se li entrega obert i desvelat davant els seus ulls. Amb sorpresa, la criatura que se sap mirada així per Déu, percep, no només la bellesa de Déu sinó, al mateix temps, com s'ha enamorat Déu de la nostra pròpia bellesa. I es pregunta què haurà vist Déu en nosaltres per deixar-se capturar així, tan ingènuament. No és estrany que aquest ser descobert en la nostra existència sencera davant els ulls de Déu, ens vagi lliurant, després d'un primer sentiment d'indignitat, una felicitat intensa, i que desemboqui al final en una pregària que implora un ser-mirat per Déu cada cop més radical i íntim.

Doncs bé, aquest deixar-se mirar per Déu, aquest saber-se mirat per ell, és el que acostumem a denominar "caminar en la presència de Déu", deixar-se habitar per ell, romandre en la vida divina. I aquest és, precisament, el centre de la benedicció del llibre dels Nombres: "*Que el Senyor et faci veure la claror de la seva mirada i s'apiadi de tu. Que fixi damunt teu la seva mirada i et doni la pau*". És meravellós que el Senyor es fixi en mi,

en la meva pobresa i petitesa. No és que sols li cridi l'atenció la meva bellesa i que quedi captivat per ella... El sorprenent és que, en mirar-me, em salva. És a dir, em purifica i em transforma en ell, dotant-me de la gràcia de reflectir el seu Rostre davant del món; fins al punt que, a partir d'ara, aquell que em miri no podrà ja deixar de percebre en mi la petjada del diví. Aquest misteri és el que queda tan ben expressat amb l'afirmació "fixar-se": "*Que fixi damunt teu la seva mirada*". Això és, en primer lloc, que el Senyor dirigeixi els seus ulls cap a tu, et miri, et besis, et toqui, t'estimi amb tot el seu Ésser infinit; i en segon lloc, però al mateix temps, que el Senyor s'instal·li i romangui en tu, t'habiti, disposi i trobi en tu el seu estatge, que la glòria de la seva presència pugui descansar en la teva llar. És la bogeria de l'amor sense límits: el creador mendicant ser acollit per la criatura, els ulls il·luminats del Sant suplicant ser mirats per la nostra ceguesa per tal que el deixem entrar a les nostres cases.

Maria, la Mare de Déu, se sap mirada així pel Senyor i li ha donat aixopluc en el seu si. S'ha deixat mirar, s'ha deixat estimar per Ell, perquè des del primer moment ha tractat de veure'l amb els mateixos ulls de Déu. En la seva humilitat, Maria no deu ni sospitar que el món que l'envolta no deixa de contemplar contínuament com es reflecteix en ella el Rostre de Déu. La paradoxa és que a Déu, més que presència cultural en els temples oficials, li acostuma a complaure estar precisament amb els exiliats i transeünts, amb injustos i pecadors, amb presos i fracassats, amb estèrils i verges com Maria.

EL TRESOR AMAGAT

FRA JOSEP MANUEL VALLEJO

A la nostra vida, quan trobem una cosa valuosa, ¿deixem les que valen menys per quedar-nos amb la valuosa, no? Així passa, per exemple amb el vi:

- Quan tastem un bon vi dels Costers del Segre, o del Priorat, o de Ribera del Duero..., els altres vins ja no ens interessen.

- O quan m'agrada la Pepeta, però trobo una noia que m'agrada més o em fa més el pes... deixo la Pepeta i miro de conquerir la nova...

Doncs bé, amb el Regne de Déu passa igual: la renúncia a les coses del món ve després d'haver trobat el tresor.

¿I quin és aquest tresor amagat que dona tanta alegria en trobar-lo, fins al punt que et fa vendre-ho tot per aconseguir-lo? Doncs Jesús! Jesús, els seus gestos i els seus criteris! Que es concreten en:

1^r. Que Déu m'estima incondicionalment... Recordem el Baptisme de Jesús: "...Tu ets el meu Fill, el meu estimat, en tu m'he complagut". I Jesús ha vingut a compartir amb nosaltres aquesta, la seva gran experiència.

2ⁿ. Tenim una Comunitat, un grup on compartir, celebrar i ajudar-nos mútuament.

3^r. Una Comunitat on els petits i els febles són els preferits. On els últims cobren igual que els primers, recordem la paràbola dels obrers d'última hora (Mt 20). Déu és infinitament generós. Una comunitat de pecadors perdonats, tal com es narra a la paràbola del Fill Pròdig (Lc 15), on se'ns estima perquè **som fills** i no pel que fem!

¿No és com per estar radiants d'alegria?

¿Com és que aleshores els cristians, a vegades, fem cara de pomes agres, de tristors? ¿És que no hem trobat el tresor?

De fet, és un tresor amagat, i la nostra societat tira terra sobre l'Església per desfigurar la seva imatge. I, a vegades, nosaltres mateixos amaguem amb la nostra actitud la bellesa del tresor. **Cal cercar-lo! Cal redescobrir-lo!**

Sant Francesc va trobar el tresor guarrant leprosos i escoltant l'Evangeli: "*Aneu sense bossa ni sarró ni dues túniques...*", que li va fer cridar: "*Això és el que jo vull*".

¿Què és el que de debò em fa feliç? Cal cercar-lo i... seguir-lo.

LA PETITA ESPERANÇA

FRA JACINT DURAN

Hi ha un autor francès, Charles Péguy, profundament creient, que va morir l'any 1914. Té uns textos d'una profunda bellesa, poètics alguns d'ells: "El Misteri dels sants innocents", o "El pòrtic del misteri de la segona virtut", on fa referència a l'esperança...

En aquest llibre diu que la fe és com un arbre, com un roure arrelat i ferm. I a l'ombra de les seves branques neix la caritat, que agombola totes les angoixes del món. I l'esperança és com la gemma (el borronet o botó) que neix a les branques pel mes d'abril, aquella gemma que farà possible les noves branques. És petita l'esperança. De fet, el text diu: "la petita esperança".

Nosaltres som creients, tenim fe, fins i tot fem esforços per ser caritatius, però l'esperança, que petita que és! ¿Creiem realment, esperem realment en el Senyor? ¿Creiem que hi ha una altra vida? ¿Hi ha esperança en els nostres cors? De fet, Péguy ja deia que era petita, molt petita l'esperança, i trencadissa.

De tant en tant val la pena reflexionar sobre la nostra esperança, perquè l'esperança és la font de l'alegria. El text de Péguy diu així: "La fe és com un gran arbre, un roure ben arrelat. I sota les ales d'aquest arbre, la caritat; la meva filla caritat hi abruga totes les angoixes del món. I la meva petita esperança no és sinó aquesta petita promesa de la gemma que s'anuncia al bell començament de l'abril". I continua dient el text: "Perquè és més fàcil –diu Déu– destruir que construir, fer morir que fer néixer. La gemma no es resisteix, està feta per a la naixença. L'esperança, és això el que em sorprèn de l'home, em sorprèn a mi mateix, diu el Senyor, diu Déu".

Certament que és sorprenent que esperem, però sense esperança la nostra vida s'enfonsa en la tristor, la tebior, i es desconecta. L'esperança per a nosaltres, com diu sant Pau, no és il·lusió simplement, no és ser optimista. És una altra cosa, està arrelada en la fe, en l'arbre de la fe. Diu sant Pau: "No voldria que us entristíssiu com aquells que no tenen esperança, perquè així com creiem que Crist morí i ressuscità, així esperem que nosaltres, quan morim, el Pare ens ressuscitarà i ens farà estar amb Jesús eternament".

Esperar la resurrecció, esperar la vida eterna, creure que hi ha una altra vida. Aquesta profunda esperança que dona aquesta petita però constant seriositat a la vida del creient és el que ha impregnat fins i tot el nostre llenguatge. El nostre llenguatge està ple d'esperança petita, ama-

gada, però hi és perquè és profundament cristiana, però ja fa temps que està començant a desaparèixer.

Quan a vegades es fa un funeral es comença dient: “Hem vingut aquí per a acomiadar aquest...” Però a mi no m’agrada dir “per acomiadar”. És millor dir: “Hem vingut a dir adéu, i adéu-siau”. Aquesta expressió tan nostra està expressant tota una afirmació de fe. Quan diem “adéu” queda molt tancat, però quan ho diem a un difunt estem dient una cosa molt forta: “Adéu, a Déu siguis, que Déu t’acompanyi, t’encomano a Déu”. I això ho diem també per la vida de cada dia: Adéu, adéu-siau.

El mateix que podem complementar amb “Déu vos guard”, que està desapareixent per “hola”, i res més. El “Déu vos guard” és l’altra part: “Que Déu et guardi, que Déu hi sigui, que Déu t’agomboli”.

Igual que el llenguatge també està canviant, abans dèiem “cementiri”, però ara gairebé no es passa pel cementiri i es va directament al tanatori. Però les paraules no són innòcues. “Tanatori” ve del grec i vol dir “mort”. I punt. En canvi, “cementiri” ve del llatí i vol dir “dormitori”. Per tant, amb l’esperança certa que desvetllaran, més encara, que estan adormits, que estan vius els nostres difunts.

Creiem en l’altra vida, creiem i esperem una altra vida. I això s’afirma ara i aquí. Ara hem de ser nosaltres expressió no simplement de bon humor, no simplement de ser optimistes i tenir il·lusió. No. Tenim esperança, i això vol dir que està arrelada en la nostra fe. Esperem perquè creiem que Crist ha ressuscitat. Aquest és el fonament, el nucli de la nostra fe. “Si Crist ha ressuscitat –dirà sant Pau– també nosaltres serem enduts amb Ell eternament”. Aquesta és la nostra esperança que fonamenta l’esperança de cada dia.

En aquest món tan entristit, cal que nosaltres portem l’esperança, que és el

fonament de l’alegria i que es fonamenta en la resurrecció de Crist. Com l’Ave Maria, que acaba d’aquesta manera: “pregueu per nosaltres ara i en l’hora de la nostra mort”. Són els dos moments cabdals: ara i en l’hora de la nostra mort. La nostra esperança ens fa canviar l’ara i il·lumina de llum i d’esperança l’hora de la nostra mort.

EL SENYOR DELS ANELLS

GENOVEVA SACRISTÁN

Des d'Homer, l'èpica del "viatge" com a procés iniciàtic d'uns personatges que són cridats a una "missió" essencial per a la salvació del poble, travessa tota la literatura occidental. Virgili, el Dant, Goethe o Joyce, beuen d'aquesta estructura formal de l'"itinerari" interior i exterior, malgrat ja faci temps que hagin desaparegut de la fe les figures dels déus del món homèric. La trilogia èpica de *El Senyor dels Anells* (1954-1955), de l'escriptor anglès d'origen sudafricà i professor d'anglosaxó i de llengua i literatura anglesa a Oxford, John R. R. Tolkien (1892-1973), és un bell testimoni d'aquesta tradició en clau de literatura fantàstica. No endebades, Tolkien, amb alguns bons amics com ara C. S. Lewis (el qual li dedicà *L'estratègia del dimoni*), formà part del cèlebre grup de professors anomenat *The Inklings*, lliurats al conreu de la literatura de ficció.

I. La Comunitat de l'Anell

El primer llibre de la primera part de la trilogia, *La Comunitat de l'Anell*, dibuixa ja una profunda suggestió: la urgència de Frodo (com ja l'ha experimentada el seu oncle Bilbo) de renunciar a la comoditat i a la segura tranquil·litat de la Comarca, per tal de llançar-se a l'aventura inquieta de la vida. I, amb tot, cap episodi del seu viatge podrà eliminar alhora l'íntima nostàlgia del paradís ¿perdut?, al qual, en el fons, no deixa de retornar mai. Com un camí d'aprenentatge penós però ric, es perfila la seva recerca del bé, tant de la seva defensa com de la seva conquesta. Fins que, a la fi, aquesta recerca esforçada de Frodo es transformarà paradoxalment en "acollida" agraïda del bé que el ve a buscar a ell mateix. Es pensava estar per-

seguint el bé, i resulta que, en la mesura que va acceptant la seva missió i es deixa modelar per ella, és ell mateix el perseguit per la bondat, la veritat i la bellesa. Així com el rei Artur, quan encara era príncep, s'ha hagut d'escoltar del mag Merlí que, per ser rei, "no ha de fer res", així també Frodo ha d'aprendre, gràcies a la saviesa de Gàndalf, que l'únic que s'espera d'ell és que resti disponible i "deixi" que s'acompleixi lliurement el seu destí.

En aquest camí ascètic, la "llibertat" de Tom Bombadil (el "primer") és una referència fonamental: els *hobbits* són sorpresos per la joia i pel cant de Tom, que no coneix la por. Els seus ulls, il·luminats per una llum misteriosa, veuen l'invisible, el fons del cor, i l'anell no li pot fer cap mal. Amb Tom, Frodo madurarà i aprendrà a dominar-se i a lluitar contra el mal amb el bé. La fidelitat i el servei de Trancos, i la tendra dolcesa musical de Baia d'Or, acompanyen l'ambient d'amistat amb uns moments privilegiats: els "àpats", a voltes un aliment frugal, on es fa present el compartir simple i nòmada, i d'on brolla la força i la unitat de la Companyia per al combat.

Però, ¿quina és la *missió*? De moment, Frodo només sap que el seu veritable combat rau en la renúncia a l'ús de l'anell del qual es portador: lluitar contra la por per no ser dominat pel mal ("*l'enemic, fosc i negre*"); lluita per no evadir-se ni fugir de la realitat, per no emmascarar la veritat; i lluita per renunciar als mitjans extraordinaris i malèvols (rebutjar la temptació d'usar l'anell contra l'anell), puix només la feblesa impotent rep el do de la força de la llum i del bé per combatre amb humilitat contra la omnipotència del mal. L'anell és la *libido dominandi* agustiniana, l'ambició de poder,

que Tolkien podia haver trobat fàcilment a *El cant dels Nibelungs*, musicat més tard per Wagner. Però també és probable que Tolkien, de bona formació clàssica, s'hagi inspirat directament en el passatge de l'anell de Gíges, de *Els treballs i els dies*, d'Hesíode, on un pastor troba un poderós anell que el fa invisible quan el fa girar en el seu dit, i el porta a cometre impunement els crims més horribles, com seduir la reina, donar mort al rei i prendre-li el tron. L'anell, en fi, com la Creu, és el dipositari de tot el mal del món. ¿Qui podrà carregar amb ell, baixar als inferns i destruir-lo? Només la innocència i la petitesa dels hobbits serà trobada digna d'aquesta missió que els sobrepassa absolutament.

En el llibre segon d'aquesta primera part, convergeixen ja els principals eixos de la trilogia. El "Concili" és fonamental per a la seva comprensió: l'aventura de Frodo és un procés iniciàtic on s'anirà revelant el misteri de l'autèntica saviesa. És aquella saviesa que ja era al paradís primigeni (del qual la "Comarca" és només un pàl·lid reflex) quan el mal encara no havia aparegut i el mateix Sauron era una criatura bona. L'aparició de l'"Enemic" i de l'"Ombra" com a encarnacions del mal és presentada com la temptació impresa en el desig de "saber" i de ciència; els aparatosos poders que se'n desprenen són secundaris. La força del mal que resideix en l'anell consisteix en possessionar-se de les criatures que se'n creuen amos. Per això la llibertat de Tom (el "primer") és la d'aquell contra qui l'anell no té poder, car és un ésser reconciliat amb ell mateix sense afanys ni ambició. Davant la força creixent del mal, la paradoxa és que l'escollit per a lluitar-hi (el qui s'hi entrega i és entregat), és aquell en aparença més feble i indefens: el pobre hobbit Frodo, misteri de l'innocent i fràgil. I, al costat de la temptació del saber, l'anell també mourà una altra temptació fonamental: el desig

d'“immortalitat”, també de clara referència bíblica (Gènesi). Els portadors de l'anell gaudiran així d'una joventut quasi eterna.

La Comunitat que acompanya a Frodo en la seva missió impossible s'enfrontarà a diversos perills; Gàndalf desapareixerà (¿fins quan?) per salvar-los; i el país de Lòria apareixerà com a figura del descans etern: aquí el temps no hi té lloc, i la seva nostàlgia (de la infantesa, del paradís perdut, de la innocència) arribarà a produir-los la sofrença més dura quan sigui l'hora de la partença. Però el cor no viu de records, i els nous perills portaran Frodo (Quixot) a marxar sol a la lluita, al costat del hobbit Sam (Sancho) que no vol deixar sol el seu amic. Sam va assolint uns graus de saviesa inesperats; en la mesura que es deixa portar per les raons del cor, s'endinsa vers el veritable coneixement i l'amor.

II. Les Dues Torres

A la segona part de la trilogia d'*El Senyor dels Anells*, de Tolkien, intitulada *Les Dues Torres*, la figura de Gàndalf pren un especial relleu gràcies al joc d'un doble contrast. Per un cantó, la seva “absència” física no havia fet més que accentuar en el cor dels seus amics de la Comunitat una misteriosa sensació de veritable “presència” entre ells. Per un altre, *calia* passar per la “mort” de la caiguda a l'abisme entre el foc i l'aigua, arrossegat per les forces del mal, per renéixer a una “vida” nova més resistent al poder de l'anell. Cal perdre per guanyar. Per això, la seva lluita contra l'“Ombra” en el si de la terra l'ha disposat al despullament necessari per exposar-se a la llum: a partir d'aquesta experiència purificadora, Gàndalf reapareixerà, no ja “gris”, sinó transfigurat com un cavaller en l'esplendor del “blanc” pur.

Bàrbol, criatura arbòria, l'antigor per excel·lència, és la nostàlgia naturalista i amorosa. Quin diàleg més bell en el seu cant poètic dels amants, que tant recorda

el *Càntic dels Càntics!* Com ja endevinàvem a la primera part, l'eros o desig amorós, no desapareix de la vida de la Companyia, ans queda transfigurat en l'àngape comunitari. D'altra banda, Bàrbol també sap, en la seva prudència i “tradicció”, arriscar-se a l'aventura contra el mal de Saruman i els Orcs. Les crítiques al pretès conservadorisme polític de l'obra de Tolkien, no haurien d'oblidar mai que, com poc després d'ell remarcarà Gadamer (*Veritat i mètode*, 1959), bussejar en la *tradicció* és imprescindible per rebre l'estímul que ens condueixi més enllà de nosaltres mateixos vers la novetat radical.

Mentrestant, Boromir ha desaparegut (les morts són des-aparicions). Malgrat deixar-se endur pel desig i l'ambició de l'anell que carrega Frodo, Boromir es redimeix en la lluita i la defensa dels hobbits fins a la seva mort. Quin silenci més respectuós el d'Aragorn al costat de l'agonitzant! Es fa cada cop més present la realitat d'un “destí” que guia els esdeveniments i les criatures, però que alhora respecta infinitament la seva “llibertat”. Malgrat les aparences, som a les antípodes de la “necessitat” asiàtica; més aviat, som portats a un encontre-diàleg de dues llibertats, una d'infinita (o *providència*) i una finita, on ningú no pot forçar l'altre sense el seu consentiment. Tanmateix, la força del bé es destaca en la bondat dels companys de la “missió”; és el bé que es reflecteix en el *rostre*: la mirada pura i sincera de Gàndalf l'expressa meravellosament al llarg del llibre tercer (o primera secció de la segona part).

Quan entrem en el llibre quart (o segona secció d'aquesta segona part), retornem a Frodo i Sam, en una amistat cada cop més profunda que els millora a ambdós. La seva missió està amarada d'encontres: ara és Faramir, home prudent amb qui s'estableix un diàleg breu però intens. El paper de guia és interpretat paradoxal-

ment ara per Gòl-lum, personatge ple de clarobscur, que mostrarà l'ambivalència i la lluita interior de les forces del bé i del mal: Sméagol, nom nou que rep en la seva "conversió", s'anirà dibuixant enfront de la fermesa del pervers Gòl-lum. Però allò decisiu rau en com la mesquinesa del mal restarà, sense voler, al servei d'una bondat que només venç en la derrota.

Com a teló de fons roman la bondat i la misericòrdia de Frodo. Sam descobreix amb alegria la seva estimació vers el seu amic a qui serveix, l'admira i es meravella per la seva confiança i valor en l'enfrontament amb l'Aranya. Però abans, un esplèndid diàleg entre els amics sobre la veritat dels herois, sobre l'ambigüitat del valor i la suggestió dels contes. Amb nova intel·ligència, es reafirma un dels eixos de la missió: els escollits són els aparentment més febles, hobbits feliços de la Comarca que, conscients del seu temor i fragilitat, juguen el paper de la innocència enfront d'un mal que els sobrepassa absolutament. En el diàleg, s'insinua la importància de Sam, que prendrà un rol decisiu en la lluita contra "Ella" –l'Aranya: salva a Frodo, a qui creu mort, i malgrat els seus dubtes, sap seguir les forces del destí en un ús intel·ligent de l'anell servint-se de les seves mateixes equivocacions. Però Frodo no és mort: com en l'experiència de Gàndalf, cal el despullament previ, el pas pel desert, la nit fosca de la desesperança i la solitud, tant de Frodo com del fidel Sam, per deixar espai al millor d'ells mateixos. La "missió" sembla tenir vida pròpia i va atorgant als seus ministres la capacitat per al seu acompliment.

III. El Retorn del Rei

¿Haurà estat absurda i estèril tota la *sortida i retorn* d'aquesta "odissea" de la Companyia? No, perquè el mateix "foc" que és anihilador per a qui no vol alliberar-se del poder de l'anell, és també purifi-

cador per a qui l'acull –no sense sofrença– amb humilitat. I just des de la baixada als inferns vers el foc del volcà del "centre de la terra", s'inicia el retorn a la pàtria. El gran tema de la "sortida i el retorn" a l'origen està present a tot Occident des de Plotí i, juntament amb el tema de la valerosa i abnegada peregrinació en el temps vers una ciutat futura (Virgili), travessa tot el cristianisme i domina la sistemàtica teològica des del *Peri Archón* d'Orígenes fins a la *Summa* de Sant Tomàs, que el Crist de sant Joan (Jn 16,28) compendia en si mateix. Aquesta dinàmica de sístole i diástole acompanya tota l'obra de Tolkien, però es manifesta en la seva complexitat només ara, en els llibres V-VI, a la tercera part d'*El Senyor dels Anells*, anomenada *El retorn del rei*. No estem, per tant, en l'òptica de Buda (per a qui la resposta al sentit de la *sortida* pot ser negada); però tampoc en la

de l'etern retorn del pensament pagà, car els nostres hobbits esdevenen en el seu itinerari criatures *noves*.

Frodo i Sam, Merry i Pippin, en un lent procés iniciàtic, experimenten un dur despullament en la fosca abans de "néixer de nou". El mateix "impuls" que els ha permès lluitar amb èxit a la muntanya del destí o al camp de batalla, els ofereix la vida en plenitud només quan sembla que tot està perdut. *Impuls* que brolla en ells com un regal però que demana contínuament de ser acollit. Cal morir, renunciar absolutament a tot, per tal de renéixer i viure, per retrobar-ho tot transfigurat. De la mateixa manera que a l'evangeli joànic no li ha calgut introduir l'escena de la transfiguració de Jesús perquè el Mestre hi és presentat sempre transfigurat; igualment a l'obra

de Tolkien, en la línia de la millor teologia negativa, si no apareix pràcticament cap element explícit del diví, és perquè tots els personatges principals estan amarats de transcendència com l'aire que respiren. Amb bona estètica, Tolkien sap que l'"absència" pot ser un esplèndid recurs per a posar en relleu un excés de "presència", i que el "silenci" pot dignificar la "paraula" millor que els mots, sobretot en una època –la nostra– farcida de sorolls buits aclaparants. No és per defecte sinó per excés de transcendència de la realitat que Tolkien ha ubicat la presència silenciosa del sagrat en el cor més íntim de la immanència.

El retorn humil i joiós dels hobbits cap a casa és la lliçó d'Ulisses a l'*Eneida*. Però no és només un retorn existencial dels personatges renovats interiorment. També és un retorn còsmic del món a l'origen, retorn, això sí, que ha estat fet possible gràcies al camí obert pels hobbits: el destí dels nostres herois passa a ser el destí i la meta transcendent de tot el món. Ells, els darrers, són els precursors i guies que preparen, no només el camí, ans l'arribada a la pàtria. I, amb tot, després del "sanejament" de la Comarca, s'imposarà la necessitat de *sortir* de nou, ara cap als ports grisos. Com diria Zubiri, la realitat és una realitat "envers" una realitat orientada i carregada de sentit. ¿Vers on? Tolkien ha pres aquí en préstec una idea patristica: les criatures, tot i ser finites i limitades, tenen un dinamisme infinit. És la concepció del progrés constant vers l'infinit (Ireneu de Lió, Gregori de Nissa), i que deixa als nostres personatges enmig d'una paradoxa: ni sacietat ni frustració. ¿Per què? Per sobreabundància de realitat, perquè la realitat i la vida donen de si amb contínua exuberància. Per això, la inquietud que no mor al si de les criatures les convidarà a un nou pelegrinatge. I, al seu moment, Sam també l'iniciarà.

PREGÀRIA D'UNA JOVE COQUETA DE JANUSZ KORCZAK¹

Estimat Déu, fa massa temps que no enraono
amb Tu, potser perquè no m'agrada massa agenollar-me?
Així que per parlar-te ara deixaré estar la cigarreta,
però em quedaré asseguda al sofà prop d'aquestes flors tan
boniques. Estic segura que no t'enfadaràs, perquè
Tu ets bo. Mai no has estat sever amb mi, tot i que
m'ho he merescut cent vegades, desagradable i desobedient
com sóc.

Fixa-t'hi Tu mateix. Tot just m'adreço
a Tu i ja travessa el meu esperit un pensament
de frivolitat. Com m'agradaria poder dir-te senzillament
"seu al meu costat, Déu meu", com un afectuós
germà gran. No tinguis por, que seré tan assenyada
com a Tu et plagui que jo ho sigui.

Oh, oh. Un pensament així ja és un pecat.
Seriosament, sóc una noia maca! Mai no he fet
mal a ningú, si no és inconscientment.
Quan és el cas, demano perdó de seguida i,
si això no és possible, em poso a plorar
fins sabent bé que se m'envermelliran els ulls.
Tant se val que em vegi lletja, si he pogut
portar-me tan malament!

Fora d'això, jo em veig més aviat bonica, per què
m'he d'enganyar? Al capdavant Tu ets qui
m'has creat com sóc, i la teva voluntat és sagrada,
oi que sí? Alguna vegada fins em sap una mica de greu
de no ser lletja, no de debò, tan sols una miqueta.
Segur que seria més intel·ligent, més dolça,
millor. Encara que...

Em trobes bona, Déu? Quina pena que
no et pugui veure! M'abraçaria a Tu,
et miraria gentilment als ulls i Tu em
somriuries dient-me "ximpleta!" Oi que
m'ho diries?

Tu no respons res ni que jo tingui tantes qüestions a plantejar-te! Per què, per exemple, has creat la gent lletja? Jo en el teu lloc hauria fet tothom maco, tant les dones com els homes, sí, els homes també! Però més m'estimo no parlar-te d'aquestes coses. Tu deus saber per què! Adona't, amb tot, que no sóc gens gelosa: si totes les dones fossin boniques, les més intel·ligents serien les més estimades. I jo no en sóc gaire d'intel·ligent. Què hi farem!

No llegeixo gaire, de tant en tant algunes novel·les, i aquestes amb ben poca atenció. La poesia, francament, em fastigueja. Entre nosaltres, mai no he cregut que els llibres siguin capaços de fer-nos savis. La saviesa es té de naixement.

Estimat Déu. T'estimo molt, de veritat! Tinc de vegades el desig de fer algun sacrifici per Tu. Ja faig caritat als pobres, però això no m'és pas gens difícil. Recorda't del dia que vaig anar a casa d'una amiga, que havia atrapat el tifus, tan sols per donar-te una prova de la confiança que tinc en Tu. Aquell dia vaig tenir una por terrible, però no pas de la mort, oh no! Però sabia que aquell mal podia fer caure el cabell, i això sense parlar de la febre que fa enraonar massa, quan jo tendeixo tant a la discreció!

Com et deu enutjar la gent, estimat Déu meu! Quan penso en tot el que se't demana, com t'ho manegues amb tot això? De vegades em dic que no ens deus escoltar, però llavors Tu ests Déu? Et faig la pregunta, perquè qui la podria contestar fora de tu? Ni els sacerdots no ho saben tot. Per la meva banda he decidit no demanar-te mai res, perquè de què serveix parlar d'amor, si ja es compta amb treure'n profit? Jo no et demano res, però –hi penso de sobte– potser és aquesta la raó de la teva generositat amb mi?

Si he de dir la veritat, no crec que m'estimessis més veient-me lletja. T'agrado, oi que és així? Oh, ben cert, no pas igual que agrado als altres, però Tu deus estar content si més no d'haver creat alguna cosa agradable. Sóc ximple, és que Déu podria

no reeixir en tot el que emprèn? Tot allò que
existeix, existeix per voluntat teva. Com les flors
que m'agraden tant. Mira aquesta rosa roja, tan
fragant, sembla la flor del pecat! I si no fos
obra teva, sinó de Satanàs? I no,
això no és pas possible! Així que Tu ets tan feble com per
deixar que esclatin flors culpables? Oh pobre
i vell Déu meu!

M'agradaria tant ajudar-te, divertir-te una mica per
alleujar-te de les teves preocupacions! Perquè no és vida
això d'estar obligat a pensar tothora en tots
els malaurats, en els pobres orfes, en la grandesa
de la virtut. Ja saps com detesto fer-me
revisar les dents. Doncs bé, l'altre dia
vaig anar a cal dentista a fer-me empastar una
dent sana. Volia mortificar-me, però el cretí del dentista
se n'ha rigut a la meva cara. I he acabat per riure-me'n també
jo mateixa, ni que al principi estigués furiosa contra ell.
Ell ha degut contar la meva història a qui volgués escoltar-lo.
Quines llengües tan malvades les dels homes!
Com els detesto.

Oh, ja ho sé. Tu dius que s'ha de perdonar sempre. I jo
els perdono de grat, però això no serveix de res.
Són tan mentiders, tan ingrats! Cent, mil vegades pitjors
que nosaltres!

Atura't, truquen a la porta... És ell... Dispensa'm.
Espero que no t'enfadis. Fins aviat, estimat Déu
i gràcies! Estàvem prou bé tots dos...

1. J. KORCZAK, *Tot sol amb Déu. Pregàries dels qui mai no resen*, Sam Na Sam Z Bogiem, Varsòvia 1922. Traducció francesa: Éditions Cana, París 1982.

Suzanne Giuseppi Testut

EL COMBATE ESPIRITUAL

A la luz de san Francisco de Asís
y de sus hermanos

Felice Accrocca

FRANCISCO AYER Y HOY

Vida y actualidad del Santo de Asís

EL COMBATE ESPIRITUAL. A LA LUZ DE SAN FRANCISCO DE ASÍS Y DE SUS HERMANOS

SUZANNE GIUSEPPI TESTUT

ED. ARANTZAZU, COL. HERMANO FRANCISCO
74, VITORIA-GASTEIZ, 2020.

L'autora parla en aquest llibre del combat espiritual i, per fer-ho, se centra en la persona de sant Francesc d'Assís, la vida del qual, per mitjà del seu propi combat, ofereix un extraordinari missatge d'esperança.

El combat de Francesc és el d'irradiar la presència de Déu, de manifestar-la enmig de les seves activitats quotidianes i molt especialment per mitjà del servei al més pobre i amb la preocupació de tornar a l'ésser humà la seva dignitat. El desig d'aquest extraordinari lluitador és que Déu estigui present en totes les coses del seu esperit, la seva intenció i el seu amor.

FRANCISCO AYER Y HOY. VIDA Y ACTUALIDAD DEL SANTO DE ASÍS

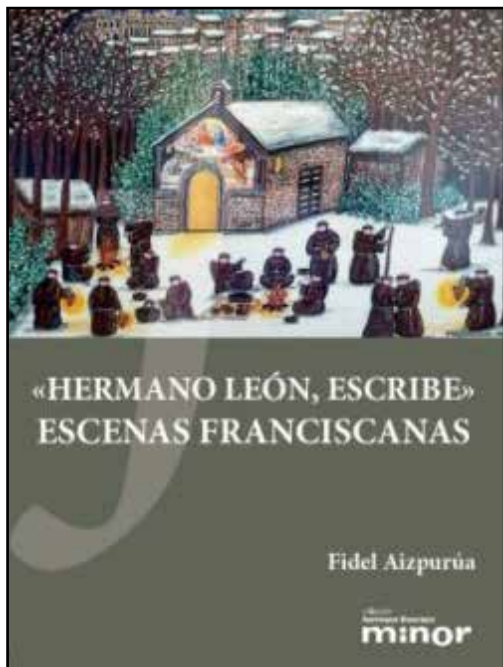
FELICE ACCROCCA

ED. ARANTZAZU, COL. HERMANO FRANCISCO
75, VITORIA-GASTEIZ, 2020.

En aquestes pàgines l'autor, partint en no poques ocasions d'esdeveniments actuals, desenvolupa i explica alguns aspectes de la Vida de Francesc d'Assís el qual, després de tants segles, segueix "enganxant" i atraient a moltíssima gent de tots els grups, estils i credos.

Deixant de banda aspectes anecdòtics de la seva vida, l'autor presenta la seva figura excepcional anant sempre al cor de la seva espiritualitat, que no és altre que la seva lectura radical i sempre actual de l'evangeli. A la darrera part del llibre presenta una anàlisi de la visió franciscana del papa Francesc i també de Raoul Manselli, un historiador que, sens dubte, fou un dels més grans medievalistes del segle XX.

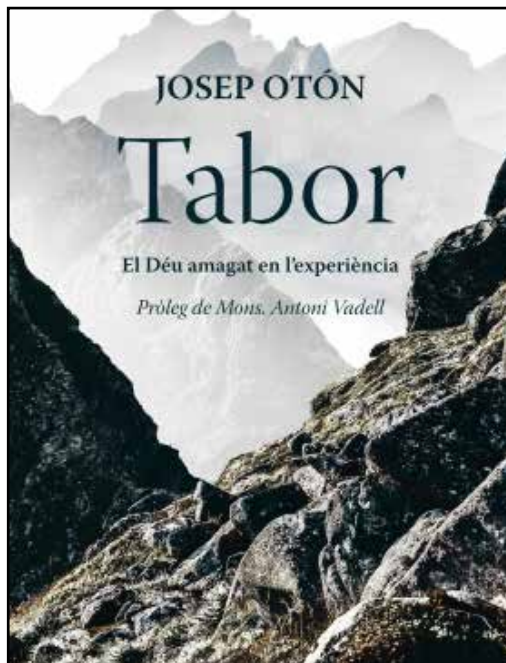
“HERMANO LEÓN, ESCRIBE”. ESCENAS FRANCISCANAS

FIDEL AIZPURÚA

ED. ARANTZAZU, COL. MINOR 20,
VITORIA-GASTEIZ, 2020.

Les “escenes franciscanes” que es presenten en aquest llibret són, en gran part, conegudes per totes les persones que tenen alguna cosa a veure amb el franciscanisme. Alguna d’elles és més desconeguda. La lectura que es fa d’aquestes escenes, encara que senzilla, gairebé elemental per la seva brevetat, té en compte les darreres investigacions sobre els textos franciscans. No és una lectura pietosa. Malgrat la seva senzillesa, tendeix a obrir horitzons, a enriquir la comprensió del fet franciscà.

L’autor, el caputxí Fidel Aizpurúa, s’identifica amb el desig de Francesc expressat al germà Lleó: “Germà Lleó, escriu”. Això és el que s’ha fet amb gust i devoció. Que el germà Francesc i Clara, la seva germana, es tornin més atractius, si pot ser, amb la mediació d’aquestes pàgines humils.

TABOR. EL DÉU AMAGAT EN L'EXPERIÈNCIA

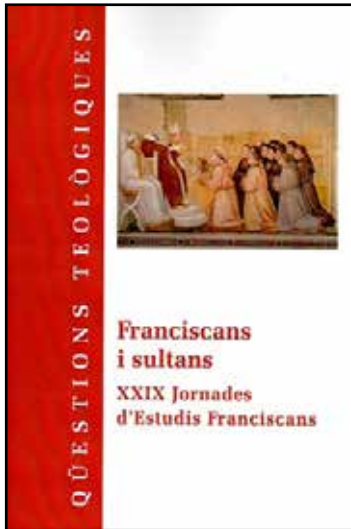
JOSEP OTÓN

ED. CLARET, BARCELONA, 2020.

En una societat que reclama vivències, l’espiritualitat torna a recuperar el seu protagonisme. Aquest nou context obliga a repensar la pastoral.

Ara bé, no es tracta d’un fenomen completament nou ni d’una simple moda passatgera. La trobada amb un Déu que s’atansa a la humanitat és el nucli de la fe cristiana. Un Déu inefable que, però, s’autocomunica. Un Déu que, alhora, calla i es revela, s’oculta i es mostra; es manifesta en el secret, es fa present d’incògnit.

L’astorament davant l’ordre del món, la pregària viscuda des del fons del cor, les celebracions comunitàries, la travessa dels deserts existencials, la solidaritat del bon samarità o el diàleg fratern són moments que acullen aquesta trobada entre Déu i l’ésser humà. Una relació misteriosa, que palesa el contrast entre la infinitud divina i la limitació humana.

FRANCISCANS I SULTANS. XXIX JORNADES D'ESTUDIS FRANCISCANS

FAMÍLIA FRANCISCANA DE CATALUNYA -
ATENEU UNIVERSITARI SANT PACIÀ (AUSP),
BARCELONA, 2020.

El llibre recull les ponències de les XXIX Jornades d'Estudis Franciscans. Hi trobem la ponència del pare Simeón Stachera ofm, vicari general de Tànger, sobre la dilatada presència dels franciscans al Marroc, la seva obra missionera i l'apreci i valoració dels frares per part dels sultans del regne alauita. En ocasió de la publicació del llibre "Hores de Ramon Llull", els professors Simone Sari i Albert Soler ens introdueixen a aquest devocionari confeït amb textos lul·lians, redactat a manera de Breviari per a l'oració quotidiana. En Carles Llinàs, degà de la Facultat de Filosofia de Catalunya (Universitat Ramon Llull), ens ofereix una ponència densa i lúcida sobre el "sí" del Cristianisme davant les crítiques de la Modernitat i el Nihilisme.

En ocasió del 400 aniversari de la mort de Sant Llorenç de Brindisi, frare caputxí i doctor de l'Església, fra Valentí Serra ens fa la glossa de la seva vida i obra, amb especial atenció a la seva vin-

guda a Espanya com a ministre general l'any 1603. Finalment, la sra. M. Àngels Cifre, directiva dels col·legis de les Franciscanes de la Immaculada, ens ofereix una reflexió sobre l'itinerari educatiu que impulsa l'espiritualitat franciscana en les seves escoles.

"CONTAGIOSOS"

JUAN MANUEL COTELO
PRODUCTORA INFINITO+1, VALENCIA, 2020.

Nova sèrie dirigida per Juan Manuel Coteló que es pot veure al canal Youtube "Infinito más uno". "Contagiosos" vol presentar diferents persones que per la seva manera de ser i de viure contagien alegria, pau, fortalesa, generositat... en definitiva, que desprenen llum. En ells s'acompleix un desig expressat per Jesús: "Que brilli la vostra llum davant la gent; així veuran les vostres bones obres i glorificaran el vostre Pare del cel" (Mt 5,16).

Els capítols els protagonitzen persones de tot tipus: joves i grans, casats i solters, de professions diferents... però que han sortit de si mateixos per buscar el benestar dels altres. El primer capítol està protagonitzat pel raper Grílex i cada mes s'anirà publicant un nou episodi.

L'exemple dels protagonistes ens estimula a preguntar-nos per l'origen de la seva mirada serena i optimista i ens empeny a estimar més. També ens pot fer qüestionar: ¿què contagio jo al meu voltant? ¿Pau o tensió? ¿Unitat o divisió? ¿Generositat o egoisme?...

«...“Alegreu-vos, ho repeteixo: alegreu-vos”. L’alegria és fonamental en el cristianisme, que és per essència evangelium, bona nova.... Però la veritable alegria no arriba fins que ens la porta Crist... Ja que la nostra alegria no serà autèntica fins que deixi de recolzar-se en coses que poden ser-nos arrabassades o destruïdes, i es fonamenti en la més íntima profunditat de la nostra existència, impossible d’èsser-nos arrabassada per cap força d’aquest món. I tota pèrdua externa hauria de fer-nos avançar un pas vers aquesta intimitat i fer-nos més madurs per a la nostra vida autèntica...»

Joseph Ratzinger

**«...Mireu-vos-el humiliant-se cada dia
tal com quan vingué del seu tron
reial al si de la Verge...»**

(Admonició 1)

(Sant Francesc d'Assís)